

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων»

ΟΝΕ: Δομικοί περιορισμοί και ανάλυση κινδύνων πριν και μετά τη νομισματική ενοποίηση

*Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία Ειδίκευσης
«Διοικητική της διακινδύνευσης στην παγκόσμια πολιτική»*

Αναστασία Αβδελίδου

Τριμελής επιτροπή:
Αναπληρωτής Καθηγητής Ν. Κουτσούκης (Ε)
Δρ. Π. Χουντάλας
Επίκουρος Καθηγητής Ε. Φακιολάς

(ε) – Επιβλέπων/ουσα

Τελική έκδοση

Κόρινθος, 2020

UNIVERSITY OF THE PELOPONNESE
SCHOOL OF SOCIAL & POLITICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE & INTERNATIONAL RELATIONS

MASTER'S PROGRAMME IN
"GLOBAL RISKS AND ANALYTICS"

EMU: Structural constraints and risk analysis before and after monetary unification

*Master's dissertation specializing in
"Risk management in global politics"*

Anastasia Avdelidou

Committee:
Associate Professor N. Koutsoukis (S)
Dr. P. Chountalas
Assistant Professor E. Fakiolas

(s) – Supervisor

Final version

Corinth, Greece, 2020

Φύλλο αξιολόγησης

Η διπλωματική εργασία με τίτλο «ΟΝΕ: Δομικοί περιορισμοί και ανάλυση κινδύνων πριν και μετά τη νομισματική ενοποίηση» της Αναστασίας Αβδελίδου αξιολογήθηκε από την τριμελή επιτροπή, τόσο ως προς την ποιότητα του κειμένου, όσο και ως προς την ποιότητα της προφορικής παρουσίασης και υπεράσπισης της διπλωματικής εργασίας ενώπιον ακροατηρίου.

Η διαδικασία αξιολόγησης της διπλωματικής εργασίας ολοκληρώθηκε την ...../...../2020 με γενική επίδοση:

- Καλώς
- Λίαν Καλώς
- Άριστα

Τα μέλη της τριμελούς επιτροπής:

1. Αναπληρωτής Καθηγητής Ν. Κουτσούκης
2. Δρ. Π. Χουντάλας
3. Επίκουρος Καθηγητής Ε. Φακιολάς

Abstract

In this master thesis, the historical events that led to the need for the creation of a monetary union within the European area, are examined first and foremost, as well as the long road to its eventual creation. The aim is then to identify both the structural constraints of EMU and the risks identified by pre-union European economists and observers. The identified risks are recorded in a Risk Matrix method and then approached in an Event Tree Analysis method as well. These risks are then identified as confirmed after the monetary union followed by secondary Events Trees with the risks identified and the routes confirmed. The approach is interdisciplinary as an attempt is made to combine the science of risk-taking and international relations on a historical, economic, and political level. In summary, this thesis is an ex-post case study of EMU.

Key words: EMU, Structural constraints, Risk assessment, Risk Matrix method, Event Tree Analysis method.

Περίληψη

Στην παρούσα διπλωματική εργασία, εξετάζονται πρωτίστως τα ιστορικά γεγονότα που οδήγησαν στην ανάγκη της δημιουργίας μιας νομισματικής ένωσης στην περιφέρεια της Ευρώπης αλλά και ο μακροσκελής δρόμος προς την εν τέλη δημιουργία της. Στη συνέχεια σκοπός είναι να εντοπιστούν τόσο οι δομικοί περιορισμοί της ΟΝΕ, όσο και οι κίνδυνοι που αναγνωρίστηκαν από ευρωπαίους οικονομολόγους και παρατηρητές της εποχής πριν την ένωση. Οι κίνδυνοι που εντοπίστηκαν αποτυπώνονται σε Μήτρα Κινδύνων και στη συνέχεια προσεγγίζονται σε δενδροειδή ανάλυση με Δέντρα Γεγονότων. Στη συνέχεια, αναγνωρίζονται οι κίνδυνοι αυτοί οι οποίοι επιβεβαιώθηκαν μετά την νομισματική ένωση και ακολουθούν δευτερεύοντα Δέντρα Γεγονότων με τους κινδύνους που αναγνωρίστηκαν και τις διαδρομές που επιβεβαιώθηκαν. Η προσέγγιση είναι διεπιστημονική καθώς γίνεται μια προσπάθεια συνδιασμού της επιστήμης της διακινδύνευσης και των διεθνών σχέσεων σε ιστορικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο. Συνοπτικά, η διπλωματική εργασία αυτή αποτελεί μια μελέτη της περίπτωσης της ΟΝΕ εκ των υστέρων.

Όροι κλειδιά : ΟΝΕ, Δομικοί περιορισμοί, Αναγνώριση Κινδύνων, Μήτρα Κινδύνων (Risk Matrix), Δέντρο Γεγονότων (ETA)

Ευχαριστίες

Με την παρούσα διπλωματική εργασία ολοκληρώνονται οι σπουδές μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα αναλύσεων» του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων, του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Ως ελάχιστη δυνατή μνεία, οφείλω να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όσους συνέβαλλαν στον παρόν έργο και ιδιαίτερα:

Τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Νικήτα-Σπύρο Κουτσούκη, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε εξ αρχής συνηγορόντας στην παρούσα συνεργασία, καθώς και για την πολύτιμη βοήθεια και υποστήριξή του κατά την διάρκεια της εκπόνησής της. Επιπλέον, τον ευχαριστώ εγκάρδια για το εξαιρετικό κλίμα συνεργασίας που διαμόρφωσε και τις ιδιαίτερα παραγωγικές υποδείξεις του, οι οποίες συνέβαλλαν στην κατάρτιση της διπλωματικής μου εργασίας.

Δε θα μπορούσα να παραλείψω, το σύνολο των καθηγητών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, οι οποίοι έδωσαν τόσο σε εμένα, όσο και στους συμφοιτητές μου, τα εφόδια, τις γνώσεις και την ηθική υποστήριξη, ώστε να φτάσουμε στο τελικό στάδιο και στην ολοκλήρωση των σπουδών μας.

Επίσης, θερμές ευχαριστίες απευθύνω και στους συναδέλφους μεταπτυχιακούς φοιτητές, για την ανταλλαγή απόψεων και την υποστήριξή τους καθ'όλη την διάρκεια της κοινής μας ακαδημαϊκής πορείας.

Τέλος, ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ ανείκει στην οικογένειά μου, και ιδιαίτερα στους γονείς μου, οι οποίοι, από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου, με προέτρεπαν στη γνώση. Τους ευχαριστώ και τους ευγνωμονώ που στέκονται πάντα δίπλα μου, τόσο στις επιτυχίες, όσο και στις αποτυχίες, για τη συμπαράσταση και την κατανόησή τους, καθώς και για την ελπίδα και τη δύναμη που μου δίνουν πάντοτε, ώστε να προσπαθώ για το καλύτερο.

Αναστασία Αβδελίδου

Οκτώβριος 2020

Περιεχόμενα

ABSTRACT.....	I
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	II
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	III
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	IV
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	V
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	VI
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	VII
1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
2 ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ (ONE).....	3
2.1 ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟΣ ΟΡΑΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ	3
2.1.1 Σύνοδος της Χάγης.....	5
2.1.2 Σύνοδος του Παρισιού	6
2.1.3 Σύνοδος των Βρυξελλών	7
2.1.4 Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Ανόθερου.....	8
2.2 ΤΑ ΤΡΙΑ (3) ΣΤΑΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ONE.....	8
2.2.1 Το πρώτο στάδιο	9
2.2.2 Το δεύτερο στάδιο	9
2.2.3 Το τρίτο στάδιο και το ευρώ	10
3 ΔΟΜΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ONE ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΈΝΩΣΗ.....	12
3.1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗΣ (RISK MANAGEMENT).....	12
3.1.1 Διαχείριση κινδύνων.....	13
3.1.2 Ανάλυση Κινδύνου και Λήψη αποφάσεων.....	13
3.1.3 Κίνδυνοι και οφέλη	14
3.1.4 Κατηγορίες κινδύνων.....	14
3.1.5 Τεχνικές διαχείρισης κινδύνων.....	15
3.1.6 Τεχνικές αξιολόγησης κινδύνων	15
3.2 ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΚΑΙ ΔΟΜΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ONE	15
3.2.1 Απουσία Κοινής Οικονομικής Πολιτικής	16
3.2.2 Νομισματική Πολιτική και ΕΚΤ: Κίνδυνος Πληθωρισμού	16
3.2.3 Δημοσιονομικοί στόχοι και επιπτώσεις	17
3.2.4 Τραπεζικός τομέας και ηθικός κίνδυνος.....	18
3.2.5 Κράτη που παρεκκλίνουν και ο κίνδυνος οικονομικών διακυμάνσεων	18
3.2.6 Κοινό Νόμισμα και ο κίνδυνος αποχώρησης	19
3.3 ΣΥΝΟΨΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ.....	19
3.3.1 Ενδεικτική & Συνολική Μήτρα Κινδύνων πριν τη Νομισματική Ένωση	20
3.3.2 Ανάλυση επιπτώσεων με Δέντρα Γεγονότων (Event Tree Analysis)	25
4 ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΕΠΑΛΛΗΘΕΥΤΗΚΑΝ ΜΕΤΑ ΤΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΠΙΗΣΗ	35
4.1 ΕΠΑΛΛΗΘΕΥΣΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ : Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΤ	35
4.2 ΕΠΑΛΛΗΘΕΥΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ.....	37
4.3 ΕΠΑΛΛΗΘΕΥΣΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ-ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΛΟΥΣ	40
5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	42
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΗΓΩΝ	44
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ (ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ, 2013)	47

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 : Τα Κριτήρια Σύγκλισης που πρέπει να πληρούν τα κράτη μέλη για να εισαχθούν στη ζώνη του Ευρώ	11
Πίνακας 2 : Ενδεικτική αναγνώριση κινδύνων πριν την Νομισματική Ενοποίηση.....	21
Πίνακας 3: Κλίμακα Πιθανότητας.....	22
Πίνακας 4 : Ενδεικτική Μήτρα Κινδύνων	22
Πίνακας 5 : Συνολική Μήτρα Κινδύνων.....	25
Πίνακας 6 : Σημαντικότητα Κινδύνων που αναγνωρίστηκαν.....	26

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1 : Ετήσια ποσότητα χρήματος (Μ3) από τη νομισματική ενοποίηση και έπειτα (ECB, Statistical Data Warehouse,2020).....	36
Γράφημα 2 : Προοδευτική πορεία του ΑΕΠ της Ελλάδας 2008-2018 (Eurostat, 2020).....	38

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1 : Τελετή υπογραφής Συνθηκών ΕΟΚ & ΕΚΑΕ (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2016)	4
Εικόνα 2 : Σύνοδος Κορυφής των εννέα κρατών μελών της ΕΟΚ στη Χάγη, Δεκέμβριος 1969 (Χάλκος, 2019)	5
Εικόνα 3 : Τα τρία στάδια προς την ΟΝΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012)	9
Εικόνα 4 : Γενικευμένη διαδικασία διαχείρισης κινδύνων (McArthur Coal, 2020)	15
Εικόνα 5 : Εξίσωση από την οποία προκύπτει ο βαθμός προτεραιότητας για την απεικόνιση κινδύνων σε Risk Matrices	20
Εικόνα 6 : Κλίμακα Αντικτύπου	22
Εικόνα 7 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου Οικονομικής Αστάθειας στην ΟΝΕ	27
Εικόνα 8 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου κρίσεων ρευστότητας σε κράτος μέλος της ΟΝΕ	27
Εικόνα 9 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου πληθωρισμού	28
Εικόνα 10 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου δημοσιονομικών ελλειμμάτων	28
Εικόνα 11 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου διόγκωσης χρέους σε κράτος μέλος	29
Εικόνα 12 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου οικονομικών διακυμάνσεων σε κράτος μέλος	29
Εικόνα 13 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου μεταφοράς οικονομικής διακύμανσης από ένα κράτος μέλος σε άλλο/άλλα	30
Εικόνα 14 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου αποχώρησης μέλους από το κοινό νόμισμα	30
Εικόνα 15 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου Εμφύλιων & Παγκόσμιων αναταράξεων σε οικονομικό επίπεδο	31
Εικόνα 16 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου πολιτικής αστάθειας σε κράτος μέλος	31
Εικόνα 17 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου μη καλής διάθεσης συνεργασίας από κράτος μέλος	32
Εικόνα 18 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου Εμφύλιων και Παγκόσμιων αναταράξεων σε πολιτικό επίπεδο	32
Εικόνα 19 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου υπερβολικής φορολογίας στους πολίτες	33
Εικόνα 20 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου αύξησης ανεργίας	33
Εικόνα 21 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου αποκλίσεων στις τιμές μισθών των πολιτών	34
Εικόνα 22 : Event Tree Analysis (από εικόνα 9) για τον κίνδυνο πληθωρισμού-Η διαδρομή που επιβεβαιώθηκε	37
Εικόνα 23 : Κρατικά Έσοδα προς ΑΕΠ (Βαρουφάκης, Πάτωκος, Τσερκεζής, & Κουτσοπέτρος, 2011)	38
Εικόνα 24 : Πρωτογενή αποτελέσματα προς ΑΕΠ (Βαρουφάκης, Πάτωκος, Τσερκεζής, & Κουτσοπέτρος, 2011)	39
Εικόνα 25 : Event Tree Analysis (από εικόνα 10) για τον κίνδυνο δημοσιονομικών ελλειμμάτων-Η διαδρομή που επιβεβαιώθηκε	39
Εικόνα 26 : Δέντρο Γεγονότων Κινδύνου αποχώρησης κράτους μέλους- Επιβεβαιωμένη διαδρομή	41

1 Εισαγωγή

Το 1945, ο Winston Churchill¹ περιέγραφε την Ευρώπη σαν ένα σωρό ερειπίων, ως ένα έδαφος το οποίο ήταν πρόσφορο για την καλλιέργεια μίσους μεταξύ των λαών της. Στην ομιλία του στη Ζυρίχη το 1946 πρότεινε την «αναδημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικογένειας» και «την εξασφάλιση μιας δομής μέσα στην οποία οι λαοί της Ευρώπης θα μπορούσαν να ζήσουν με ειρήνη, ασφάλεια και ελευθερία».

Ως αρχή της συνεργασίας, η μεταπολεμική περίοδος δίνει βάσεις για τη δημιουργία δεσμών μεταξύ των λαών της Ευρώπης, με κοινές πολιτικές και κοινούς νόμους που θα κατευθύνουν τις οικονομικές δραστηριότητες και θα επηρεάζουν τις ζωές και απασχολήσεις των πολιτών τους (Μούσης, 2013).

Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση αποτελεί ένα ιδιαίτερα δύσκολο εγχείρημα, πόσο μάλλον η οικονομική ολοκλήρωση στην Ευρώπη, με τη δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης(ΟΝΕ) η οποία απασχολεί την παρούσα διπλωματική εργασία.

Στην παρούσα έρευνα εξετάζονται τα γεγονότα από τον μεταπολεμικό οραματισμό της οικονομικής ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, έως και την δημιουργία της ΟΝΕ. Στη συνέχεια σκοπός είναι μέσω της διεπιστημονικής μελέτης να φανερωθούν οι κίνδυνοι οι οποίοι είχαν εντοπιστεί από ευρωσκεπτικιστές και οικονομολόγους, της εποχής πριν την νομισματική ένωση, οι οποίοι θεώρησαν πως το εγχείρημα αυτό διακατέχεται από πολλά πρακτικά προβλήματα και δομικούς/συστημικούς περιορισμούς.

Κύριο ζήτημα της μελέτης αυτής είναι να αναλυθούν οι συστημικοί περιορισμοί της ΟΝΕ πριν την ένωση, όπως και αναλυθούν οι κίνδυνοι που εκρέουν από αυτούς. Αφού κατηγοριοποιηθούν και αποτυπωθούν οι παραπάνω περιορισμοί και κίνδυνοι θα εξεταστεί κατά πόσο αυτοί επιβεβαιώθηκαν μετά την Νομισματική Ενοποίηση.

Όσο αφορά το μεθοδολογικό πλαίσιο που υιοθετείται στην εργασία αυτή, θα χρησιμοποιηθούν στοιχεία από άρθρα και βιβλία. Εφόσον γίνει η βιβλιογραφική ανασκόπηση και οριστούν οι συστημικοί περιορισμοί και κίνδυνοι θα γίνει κατηγοριοποίηση των κινδύνων αυτών καθώς και η απεικόνιση τους σε μήτρα κινδύνων. Στη συνέχεια, θα δημιουργηθούν δέντρα γεγονότων που θα εξετάζουν τους κινδύνους που αναγνωρίστηκαν πριν την ενοποίηση.

---

¹ Βρετανός πολιτικός, στρατιωτικός, δημοσιογράφος και συγγραφέας, πρωθυπουργός της χώρας του, κατά τις περιόδους 1940-45 και 1951-55.

Έπειτα, θα μελετηθεί ποιοι από αυτούς τους κινδύνους εκδηλώθηκαν και επαληθεύτηκαν μετά την Νομισματική Ενοποίηση, και θα δούμε τις διαδρομές που επιβεβαιώθηκαν στα ήδη υπάρχοντα δέντρα γεγονότων.

Οι άνθρωποι αυτοί που ασχολήθηκαν με το όραμα της οικονομικής ενοποίησης και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, δεν είχαν την εκ των υστέρων γνώση που έχουμε εμείς σήμερα, και σε αυτό ακριβώς το σημείο έγκειται το ενδιαφέρον της παρούσας μελέτης. Το γεγονός ότι αποτελεί μια μελέτη εκ των υστέρων σημαίνει ότι έχουμε στα χέρια μας, τόσο τα στοιχεία αυτά που αναγνώριζαν τους κινδύνους και τους περιορισμούς, σχεδόν είκοσι χρόνια πριν, αλλά είμαστε και σε θέση να δούμε αν επαληθεύονται.

Τέλος, η εργασία διαρθρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια, πέραν της εισαγωγής και των συμπερασμάτων, ως ακολούθως:

- Στο **δεύτερο κεφάλαιο**, αναπτύσσεται το θεωρητικό υπόβαθρο, με την ιστορική αναδρομή από το μεταπολεμικό οραματισμό της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ολοκλήρωσης, έως και τη δημιουργία της ΟΝΕ.
- Το **τρίτο κεφάλαιο**, αναφέρεται στο θεωρητικό πλαίσιο της διοικητικής της διακινδύνευσης, καθώς και στη μελέτη των δομικών περιορισμών της ΟΝΕ και των κινδύνων που αναγνωρίστηκαν πριν την νομισματική ενοποίηση. Στη συνέχεια του τρίτου κεφαλαίου, γίνεται κατηγοριοποίηση και απεικόνιση των κινδύνων σε Μήτρα Κινδύνων (Risk Matrix). Ολοκληρώνεται με ανάλυση των πιθανών εκβάσεων κάθε κινδύνου σε Δέντρα Γεγονότων (Event Tree Analysis).
- Στο **τέταρτο κεφάλαιο** γίνεται αναγνώριση και ανάλυση των κινδύνων εκείνων που έχουν προκύψει στο προηγούμενο κεφάλαιο και οι οποίοι επιβεβαιώθηκαν μετά τη νομισματική ενοποίηση.
- Στο **πέμπτο κεφάλαιο**, το οποίο αφορά τα συμπεράσματα, γίνεται αξιολόγηση των ευρημάτων καθώς και περαιτέρω εκτίμηση για το μέλλον της ΟΝΕ.

2 Ιστορία της Νομισματικής Ένωσης (ONE)

Η δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ONE), αποτελεί εκπλήρωση μιας σειράς συνεχών προσπαθειών των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες προέβλεπαν στο όραμα της οικονομικής ολοκλήρωσης (Rakić and Scheinert, 2020). Στόχος τους, με τη δημιουργία της Ένωσης ήταν να επιτύχουν στη δημιουργία κοινής αγοράς για τους εταίρους, τόσο στα προϊόντα όσο και στις υπηρεσίες καθώς μέχρι πρότινος, οι μεταβολές στις ισοτιμίες των εθνικών νομισμάτων των χωρών, παρεμπόδιζαν την εύρυθμη λειτουργία μιας αγελαίας αγοράς (Μούσης, 2013).

Ο σχεδιασμός της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, προέβλεπε στο να χαράξει μια οικονομική ανάπτυξη, η οποία θα είναι βιώσιμη για τους εταίρους, αλλά και να δημιουργήσει ένα νέο επίπεδο απασχόλησης, με τη συμπίεση τους σε κοινή νομισματική και κοινωνική πολιτική. Για την επιτυχία των στόχων αυτών, στηρίχθηκαν σε τρεις βασικούς τομείς. Πρώτον, ήταν αναγκαίο να εφαρμοστεί κοινή νομισματική πολιτική, η οποία θα επιδίωκε τη σταθερότητα των τιμών. Δεύτερον, να αποκρουστεί με κάποιο τρόπο η όποια πιθανότητα υπήρχε να παρουσιαστούν αρνητικές επιπτώσεις λόγω ενδεχόμενων μη βιώσιμων δημοσίων οικονομιών, αλλά και να προλάβουν τις όποιες ανισορροπίες παρουσιάζονταν εντός των κρατών μελών. Τρίτον, η κατοχύρωση της ομαλής λειτουργίας της ενιαίας αγοράς (Rakić and Scheinert, 2020).

Το εγχείρημα αυτό μόνο εύκολο δε θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, αφού ο δρόμος προς την εν τέλη δημιουργία της Ένωσης ήταν μακρύς και δύσκολος. Στις ενότητες αυτού του κεφαλαίου θα πραγματοποιηθεί μια ιστορική επισκόπηση από την έναρξη της ιδέας της δημιουργίας της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, έως και την υλοποίησή της.

2.1 Μεταπολεμικός οραματισμός της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ολοκλήρωσης

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (1939-1945), τόσο διεθνές, όσο και το ευρωπαϊκό περιβάλλον άλλαξαν ολοκληρωτικά. Μετά από μια περίοδο διαρκών εντάσεων και αντιπαλοτήτων, η συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών ήρθε να αναδείξει τα κοινά τους συμφέροντα. Με τη μετάβαση σε μια κατάσταση αλληλεξάρτησης και ειρήνης ξεκίνησε ο ανασχηματισμός της ευρωπαϊκής οικονομίας και η αρχή μιας σταδιακής ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στον τομέα των ευρύτερων αγαθών, δηλαδή των υπηρεσιών, των προϊόντων και της εργασίας. (Ταμουραντζής, 2019).

Από το 1945 ξεκινάει η περίοδος εκείνη που θα μπορούσε να ονομαστεί ως η «αρχή της συνεργασίας». Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, αποτελεί την αφετηρία λίθο που θα εξασφάλιζε μόνιμη ειρήνη στις Ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και θα τις ένωνε σε οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2020).

Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) αποτελεί μόνο ένα μέρος των ευρύτερων διαδικασιών που ξεκίνησαν από τη δεκαετία του '40, ώστε να οδηγήσουν στην επίτευξη του οράματος της γενικότερης ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Τα έξι ιδρυτικά κράτη μέλη, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και οι Κάτω Χώρες έκαναν το πρώτο βήμα για να ξεκινήσει η διαδικασία εκείνη που θα εντείνει την συνεργασία σε όλους τους τομείς αλλά ακόμη πρωτίστως στην οικονομική ζωή των μελών. Στο παραπάνω όραμα δόθηκε η ονομασία ενοποιητική ή διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, την οποία χρησιμοποιούμε μέχρι σήμερα (Νάσκου-Περράκη, Αντωνόπουλος, & Σαρηγιαννίδης, 2015).

Τα επόμενα χρόνια έδειξαν σχεδόν αμέσως πως το μοντέλο της ΕΚΑΧ είχε πετύχει και φαινόταν να μπορούσε να επεκταθεί σε όλους τους οικονομικούς τομείς. Το 1955 οι υπουργοί των έξι ιδρυτικών μελών άρχισαν να εξετάζουν την προοπτική της δημιουργίας μιας κοινής αγοράς για όλα τα προϊόντα, αλλά επιπλέον και το ενδεχόμενο μιας ειδικής κοινότητας που θα σχετιζόταν με την πυρηνική ενέργεια. Πράγματι, μετά από συνοπτικές διαπραγματεύσεις οι έξι ιδρυτικές χώρες υπέγραψαν τις συνθήκες που ίδρυσαν την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ) (Μούσης, 2013).

Εικόνα 1: Τελετή υπογραφής Συνθηκών ΕΟΚ & ΕΚΑΕ (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2016)

Την περίοδο εκείνη που η Ευρώπη βρίσκεται σε ένα ευρύ πεδίο δράσης, κάνοντας συνεχώς βήματα προς τη σχεδίαση της Ευρωπαϊκής Νομισματικής-Οικονομικής-Πολιτικής

ολοκλήρωσης, το παγκόσμιο νομισματικό περιβάλλον ήταν καθόλα ευνοϊκό για την επέκταση του εμπορίου. Παράλληλα το νομισματικό σύστημα που είχε καθιερωθεί από τον Bretton Woods² ήδη από το 1944, προκειμένου να ξεπεραστεί η οικονομική αστάθεια της μεταπολεμικής περιόδου προσέφερε επαρκής διεθνής ρευστότητα για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης του εμπορίου. Επιπλέον, σε μεγάλο βαθμό υπήρχε σταθερότητα στις συναλλαγματικές ισοτιμίες μεταξύ νομισμάτων (Tomann, 2017).

Το διεθνές νομισματικό σύστημα ήταν λοιπόν πλήρως συνυφασμένο με το σύστημα Bretton Woods και η παγκόσμια οικονομία ήταν πλήρως στηριζόμενη στο δολάριο, το οποίο κυριαρχούσε, και έτσι η σταθερότητα στις παγκόσμιες ροές ήταν δεδομένη. Στην παρούσα κατάσταση δεν υπήρχε ούτε ανάγκη, ούτε λόγοι για την ήδη ιδρυθείσα ΕΟΚ να προχωρήσει σε υιοθέτηση κοινού νομίσματος. Η αναγκαιότητα αυτή παρουσιάστηκε αργότερα όταν άρχισαν να φαίνονται οι πρώτες ρωγμές στο σύστημα Bretton Woods (Τσιπούρη, 2015).

2.1.1 Σύνοδος της Χάγης

Μετά τις πρώτες ρωγμές οι οποίες εμφανίστηκαν στο σύστημα Bretton Woods, άρχισαν να παρουσιάζονται οι σκέψεις της ανάληψης ενός κοινού νομίσματος.

Το 1969, πραγματοποιήθηκε η διάσκεψη της Χάγης, στην οποία για πρώτη φορά μέχρι τότε, τέθηκε το θέμα της νομισματικής ένωσης υπό το πρίσμα της ΕΟΚ, με κίνητρα όχι μόνο οικονομικά αλλά και πολιτικά. Με την προσχώρηση άλλων τριών κρατών μελών (Δανίας, Ιρλανδίας και Ηνωμένου Βασιλείου) προσδιορίστηκε ο νέος στόχος (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2013).

Εικόνα 2 : Σύνοδος Κορυφής των εννέα κρατών μελών της ΕΟΚ στη Χάγη, Δεκέμβριος 1969 (Χάλκος, 2019)

Το σχέδιο περιέγραφε τη δημιουργία μιας εξ ολοκλήρου οικονομικής και νομισματικής ένωσης, η οποία θα μπορούσε να υλοποιηθεί σε χρονικό πλαίσιο δέκα ετών, βάση ενός

---

² Το σύστημα Bretton Woods λειτούργησε έτσι ώστε οι συναλλαγματικές ισοτιμίες του συμμετέχον νομίσματος να καθορίζονται έναντι του δολαρίου ΗΠΑ και η αξία του δολαρίου ΗΠΑ ορίστηκε σε χρυσό. Η αξιοπιστία του συστήματος συναλλαγματικών ισοτιμιών αγκυροβόλησε στην υπόσχεση της κυβέρνησης των ΗΠΑ για την ανταλλαγή χρυσού με δολάρια ΗΠΑ σε σταθερή τιμή. Έτσι, το δολάριο ΗΠΑ ήταν το κύριο αποθεματικό νόμισμα.

σχεδίου που θα περιείχε αρκετά στάδια. Ως τελικός στόχος ορίστηκε η πλήρης ελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, όπως η μετατροπή των εθνικών νομισμάτων των κρατών-μελών σε ένα καινούριο και κοινό νόμισμα.

Μετά τη Σύνοδο της Χάγης, το Συμβούλιο αποφάσισε συστήσει επιτροπή υπό την προεδρία του λουξεμβουργιανού πρωθυπουργού Pierre Werner για την εκπόνηση μιας έκθεσης όπου θα περιείχε την ανάλυση διαφόρων προτάσεων ως προς τα βασικά ζητήματα που θα προκύπταν ανά τα στάδια ως της οικονομική και νομισματική τους ένωση. Τον Οκτώβριο του 1970 δημοσιεύθηκε η τελική έκθεση της επιτροπής και παρουσιάστηκε το σχέδιο που σταδιακά θα οδηγούσε στο στόχο. Η έκθεση Werner επικεντρωνόταν κυρίως στο πρώτο και στο τελευταίο στάδιο αφήνοντας τα ενδιάμεσα στάδια «διαλλακτικά» (Szász, 1999). Στο σημείο εκείνο όλα δείχνουν ότι υπάρχουν ευοίωνες προοπτικές.

Λίγα χρόνια αργότερα όμως, το 1971 το σύστημα Bretton Woods καταρρέει με αποτέλεσμα η τότε κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (ΗΠΑ) να θέσει σε διακύμανση την ισοτιμία του δολαρίου. Έπειτα από αυτή την κίνηση, προκλήθηκε ένα παγκόσμιο κύμα αστάθειας όσο αφορά τις αγορές συναλλάγματος. Επερχόμενα τέθηκαν σε μεγάλη δοκιμασία και οι ισοτιμίες μεταξύ των ευρωπαϊκών νομισμάτων. Το σχέδιο για τη δημιουργία της ΟΝΕ που παρουσιάστηκε νωρίτερα στη σύνοδο της Χάγης και πλέον στην έκθεση Werner, αίφνης διακόπηκε (Rakić and Scheinert, 2020).

2.1.2 Σύνοδος του Παρισίου

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1970, το μεταπολεμικό νομισματικό σύστημα που είχε μέχρι εκείνη τη στιγμή διαμορφωθεί φαινόταν να είναι πλήρως επιτυχημένο. Η σταθεροποίηση είχε επιτευχθεί με το συνδυασμό κάθε εθνικού νομίσματος με το δολάριο ΗΠΑ και συνεπώς με τον χρυσό. Μετά την κατάρρευση του συστήματος Bretton Woods, έρχεται το τέλος των σταθερών ισοτιμιών (Gilpin, 2007), επηρεάζοντας και την Ευρώπη.

Ενώ το σχέδιο για τη δημιουργία της ΟΝΕ που προτάθηκε στη σύνοδο της Χάγης έχει τεθεί σε παύση, το 1972 πραγματοποιήθηκε η σύνοδος κορυφής του Παρισίου διαμέσου της οποίας επιχειρήθηκε να δοθεί μια νέα ώθηση στη νομισματική ολοκλήρωση.

Η Κοινότητα πρότεινε τη δημιουργία ενός μηχανισμού, ο οποίος προέβλεπε στην οργανωμένη διακύμανση των εθνικών νομισμάτων μέσα στα στενά όρια της διακύμανσης έναντι του δολαρίου. Δημιουργώντας λοιπόν «το φίδι στη σήραγγα» οι συναλλαγματικές διακυμάνσεις μεταξύ των κοινοτικών νομισμάτων (το «φίδι») θα πρέπει να διατηρούνται σε στενότερα περιθώρια από αυτά που προκύπτουν από τη διακύμανση του δολαρίου (η «σήραγγα»). Η πρόταση αυτή ήταν αρχικά αμφιλεγόμενη. Η Γερμανία και η Ολλανδία αντιτάχθηκαν, καθώς θεώρησαν πως ο μηχανισμός αυτός θα περιόριζε απλά τις διαφορές επιτοκίου μεταξύ των κρατών μελών και εν τέλη θα παρεμπόδιζε μια κοινή νομισματική πολιτική (Szász, 1999).

Τελικά, παρότι ο μηχανισμός δημιουργήθηκε, το «φίδι» έχασε τους περισσότερους υποστηρικτές του αρκετά γρήγορα, αφού υπέστη μέσα στα επόμενα δύο χρόνια αρκετά πλήγματα, όπως η πετρελαϊκή κρίση που μεσολάβησε, αλλά και αποκλίνουσες

οικονομικές πολιτικές. Οι διεθνείς συγκυρίες το περιόρισαν στη «ζώνη του γερμανικού μάρκου»³ που αποτελούταν από τη Γερμανία τη Δανία και τις χώρες Μπενελούξ⁴ (Rakić and Scheinert, 2020).

2.1.3 Σύνοδος των Βρυξελλών

Όπως προαναφέρθηκε στις προηγούμενες ενότητες, τα κράτη μέλη της ΕΟΚ από την αρχή της δεκαετίας του '70 ξεκίνησαν να επιδιώκουν μια οικονομική και νομισματική ένωση, σύμφωνα με ένα σχέδιο. Στο τέρμα του σχεδίου αυτού η Κοινότητα θα είχε πλέον ένα κοινό νόμισμα στη ζώνη της. Η πρώτη αυτή προσπάθεια δε βασιζόταν σε μια ολοκληρωμένη κοινή αγορά και έμοιαζε σαν χαμένος χρόνος, προσπαθώντας άκαρπα. Όλος όμως αυτός ο αγώνας και οι στόχοι που είχαν θέσει επέτρεψαν στα κράτη μέλη να επινοήσουν μηχανισμούς και εργαλεία που δεν υπήρχαν στο διεθνές σύστημα. Όλα αυτά μπόρεσαν να τα μεταβιβάσουν αργότερα το 1978, στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΣ).

Η σύνοδος κορυφής που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες, το Δεκέμβριο του 1978, θεσπίζει ένα νέο σύστημα που επιδιώκει να φέρει τη νομισματική σταθερότητα στη ζώνη της Ευρώπης. Η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος στηρίχθηκε στην πραγματικότητα στο μηχανισμό που επεξηγήθηκε στην ακριβώς προηγούμενη ενότητα. Ήταν όπως είχε χαρακτηριστεί ένα νέο «νομισματικό φίδι» πλέον όμως πιο βελτιωμένο, όπως και πιο ευέλικτο. Αυτή η άποψη δικαιολογείται καθώς ο μηχανισμός του ΕΝΣ υποχρέωνε τα συμμετέχοντα νομίσματα να κρατούν τις μεταξύ τους διακυμάνσεις ανάμεσα στα όρια του 2,25% (με την εξαίρεση ασθενών νομισμάτων, στα οποία επιτράπηκε περιθώριο διακύμανσης 6%), όπως ακριβώς ήταν και στο φίδι. Η διαφορά ήταν ότι προηγουμένως οι συναλλαγματικές διακυμάνσεις υπολογίζονταν σχετικά με τα άλλα νομίσματα του συστήματος, ενώ πλέον η διακύμανση υπολογιζόταν με την Ευρωπαϊκή Νομισματική Μονάδα (ECU)⁵. Το ECU χρησιμοποιείτο σαν κοινός παρονομαστής προκειμένου να υπολογιστούν οι συναλλαγματικές ισοτιμίες των κοινοτικών νομισμάτων (Μούσης, 2013).

Σε λιγότερο από δέκα χρόνια το ΕΝΣ βοήθησε ως προς την αξιοσημείωτη μείωση του εύρους και της ταχύτητας διακύμανσης των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Για πολλά χρόνια υπήρχε μια συναλλαγματική σταθερότητα (Rakić and Scheinert, 2020), ωστόσο στη συνέχεια και μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80, το ΕΝΣ είχε μετασηματιστεί σε μια ζώνη μάρκου, κατά την οποία η γερμανική τράπεζα Bundesbank έπαιρνε όλες τις αποφάσεις. Τα υψηλά γερμανικά επιτόκια που επιβλήθηκαν λόγω της χρηματοδότησης της γερμανικής ενοποίησης αλλά και η απελευθέρωση κίνησης κεφαλαίων μέσα στην κοινότητα, οδήγησαν στην διατάραξη της λειτουργίας του ΕΝΣ (Μούσης, 2013).

---

³ Το γερμανικό μάρκο ήταν από το 1948 μέχρι το 1999 το νόμισμα της (πρώην Δυτικής) Γερμανίας και μετά την επανένωση, το 1990, και της Ανατολικής Γερμανίας. Ανεπίσημα κι άλλες χώρες χρησιμοποιούσαν το γερμανικό μάρκο.

⁴ Η Μπενελούξ (Benelux) ήταν μια οικονομική ένωση στη δυτική Ευρώπη που περιελάμβανε τρεις γειτονικές χώρες Βασίλεια, το Βέλγιο, την Ολλανδία, και το Λουξεμβούργο.

⁵ Η Ευρωπαϊκή Νομισματική Μονάδα βαπτίστηκε ECU από τα αρχικά του European Currency Unit (έγινε αρχικά γνωστή σαν ευρωπαϊκή λογιστική μονάδα).

Για άλλη μια φορά, η Κοινότητα «πήρε το μάθημά της» ως προς το ότι ήταν απαραίτητο να δημιουργηθούν ακόμα καλύτεροι μηχανισμοί ώστε να επιτύχουν τον στόχο της νομισματικής ολοκλήρωσης.

2.1.4 Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Ανόβερου

Τον Ιούνιο του 1988, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Ανόβερο της Γερμανίας, εξετάζεται η δημιουργία της ΟΝΕ και μάλιστα το 1989 η επιτροπή η οποία είχε σχηματιστεί για την επίτευξη αυτού του σκοπού κατέθεσε έκθεση που πρότεινε για πρώτη φορά ξεκάθαρα τις ενέργειες εκείνες που θα έπρεπε να υλοποιηθούν ώστε να δημιουργηθεί η ΟΝΕ. Η έκθεση Delors (Committee for the study of economic and monetary union, 1989), πρότεινε τρία στάδια που θα κατέληγαν στη δημιουργία εκείνου του ολοκληρωτικά ανεξάρτητου οργάνου, το οποίο θα ήταν αρμόδιο για τη νομισματική πολιτική της Ένωσης. Ο οργανισμός αυτός ήταν η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Ξεκάθαρη μέσα από αυτή την πρόταση κατέστητε η αναγκαιότητα καλύτερου συντονισμού των οικονομικών πολιτικών, αλλά και των δημοσιονομικών κανόνων που θα ξεκαθάρizαν τα όρια στα ελλείμματα των εθνικών προϋπολογισμών. Η έκθεση Delors, συμπεριλάμβανε αρκετά κοινά σημεία με την έκθεση Werner (Council Commission of the European Communities, 1970). Τον ίδιο χρόνο στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης αποφασίστηκε η δρομολόγηση του πρώτου σταδίου της ΟΝΕ και το σχέδιο προέβλεπε την ολοκλήρωση του σταδίου έως και την 1^η Ιουλίου του 1990 (Ταμουραντζής, 2019).

2.2 Τα τρία (3) στάδια για τη δημιουργία της ΟΝΕ

Υπό το πρίσμα του στόχου της σταδιακής εξέλιξης της Νομισματικής Ολοκλήρωσης η έκθεση Delors που υποβλήθηκε από την επιτροπή το 1989, καθόρισε τα σημεία εκείνα που θα έφερναν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Καθορίστηκαν οι νομισματικοί στόχοι της Νομισματικής Ένωσης (ΝΕ), ως πλήρης απελευθέρωση των κεφαλαίων, την ολοκλήρωση των χρηματοοικονομικών αγορών, τον καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών αλλά και την ενδεχόμενη δημιουργία ενός κοινού και ενιαίου νομίσματος για όλα τα κράτη μέλη. Οι στόχοι αυτοί δεν φαίνονται απίθανοι, αντιθέτως, τα τρία στάδια που καταδεικνυε η έκθεση, ξεκινώντας από την πολυπόθητη στενότερη οικονομική συνεργασία και καταλήγοντας στο ενιαίο νόμισμα φαίνονταν να έχουν κάτι περισσότερο από προοπτικές.

Στη συνέχεια, η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΕΚ) που υπογράφηκε στο Μάαστριχτ το 1991 εξέταζε την καθίδρυση μια ενιαίας νομισματικής πολιτικής η οποία θα βασιζόταν σε ένα κοινό νόμισμα το οποίο θα το διαχειρίζεται μια ενιαία και ανεξάρτητη τράπεζα (Μούσης, 2013). Η Συνθήκη προέβλεπε τρία στάδια για τη δημιουργία της ΟΝΕ όπου βέβαια κάποιες από τις κρισιμότερες ημερομηνίες δεν είχαν οριστεί εκ των προτέρων αλλά θα προσδιορίζονταν μεταγενέστερα σε επόμενες ευρωπαϊκές συνόδους κορυφής καθώς τα γεγονότα θα εξελίσσονταν (Rakić and Scheinert, 2020).

Εικόνα 3 : Τα τρία στάδια προς την ΟΝΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012)

2.2.1 Το πρώτο στάδιο

Το πρώτο στάδιο άρχισε την 1^η Ιουλίου του 1990 και θα ολοκληρωνόταν στις 31 Δεκεμβρίου του 1993. Βασικός στόχος ήταν η καθιέρωση ελεύθερης κίνησης κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών (Rakić and Scheinert, 2020).

Στην πραγματικότητα το πρώτο αυτό στάδιο υπέδειξε την εκκίνηση της όλης διαδικασίας (Μούσης, 2013). Εντός των βασικών στόχων ξεχώριζε πρωτίτως, η όλο ένα και αυξανόμενη σύγκλιση των οικονομικών πολιτικών των μελών της Κοινότητας, όπως και η ακόμη πιο στενή συνεργασία μεταξύ των τραπεζών υπό το πρίσμα του ΕΝΣ). Επιπλέον, σύμφωνα με τη Συνθήκη της ΕΚ σταματά η σύνθεση του καλαθιού του ECU Την 1^η Νοεμβρίου 1993, ορίζεται όμως ως νόμισμα μετάβασης για την απερχόμενη νομισματική ένωση (Αντωνίου, 2020).

2.2.2 Το δεύτερο στάδιο

Την 1^η Ιανουαρίου 1994 ξεκινά το δεύτερο στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, το οποίο ολοκληρώθηκε στις 31 Δεκεμβρίου του 1998.

Στη διάρκεια του σταδίου αυτού, βασικότερος στόχος ήταν αύξηση της συνεργασίας ανάμεσα στις εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών, προκειμένου να αποφεύγουν τα πολύ μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα. Ως επακόλουθο, η μελλοντική νομισματική ένωση θα περιλαμβάνεται με κράτη τα οποία θα έχουν μια υγιή δημοσιονομική διαχείριση.

Αξιοσημείωτο γεγονός χρονολογικά εντός του δεύτερου σταδίου, αποτέλεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης το 1995, κατά το οποίο έδωσε όνομα στο μελλοντικό κοινό νόμισμα, το οποίο είναι «ευρώ» (euro). Η επιλογή του ονόματος αυτού έγινε για να τιμήσει την ίδια την Ευρώπη και όπως αποφασίστηκε θα ήταν το ίδιο σε όλες τις επίσημες χώρες της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων και των περιπτώσεων των χωρών εκείνων με διαφορετικό αλφάβητο (Μούσης, 2013).

Τέλος, με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ENI) που δημιουργήθηκε την περίοδο αυτή αποσκοπούσαν σε μίαν επιπλέον σύγκλιση των εθνικών Οικονομικών Πολιτικών, δίνοντας κατευθυντήριες γραμμές στα κράτη μέλη που όδευαν προς τη ΝΕ. Το ENI ήταν κάτι σαν πρόδρομος της ΕΚΤ και βασικές του αρμοδιότητες ήταν η περαιτέρω ενίσχυση της συνεργασίας και του συντονισμού ανάμεσα στις Κεντρικές Τράπεζες των κρατών μελών. Επιπλέον, βασικός στόχος ήταν η εν τέλει πραγματοποίηση του τρίτου σταδίου υπό το πρίσμα ενός συγκεκριμένου οργανωτικού και υλικοτεχνικού πλαισίου το οποίο υποβλήθηκε στην ΕΚΤ όταν αυτή ιδρύθηκε την 1^η του Ιουνίου εν έτη 1998 (Ταμουραντζής, 2019).

2.2.3 Το τρίτο στάδιο και το ευρώ

Η ημερομηνία έναρξης του τρίτου σταδίου όπως είχε καθοριστεί ήταν η 1^η Ιανουαρίου 1999⁶. Το στάδιο αυτό προέβλεπε στο να εφαρμοστεί μια κοινή νομισματική πολιτική με την κατάργηση του ENI και την εκχώρηση της αρμοδιότητας της ΕΚΤ. Επιπλέον, είχε καθοριστεί η εισαγωγή του ευρώ (€), ως κοινού νομίσματος μεταξύ των κρατών μελών, εντός του σταδίου αυτού, το οποίο θα αντικαθιστούσε το ECU (Ταμουραντζής, 2019).

Από την αρχή μάλιστα, ξεκίνησαν οι ενέργειες με τις οποίες τα κράτη μέλη θα είχαν μια κοινή νομισματική πολιτική υπό την αιγίδα του Ευρωσυστήματος⁷, το οποίο ήταν υπεύθυνο και για τη νομισματική πολιτική στη ζώνη του νέου νομίσματος (Rakić and Scheinert, 2020).

Ταυτόχρονα, με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ (ΣΕΕ)⁸ το 1992 το Πολιτικό πεδίο μεταξύ των κρατών μελών έγινε ακόμη πιο ισχυρό και το νέο νόμισμα που επρόκειτο να εισαχθεί έδειχνε κάτι περισσότερο από ευόιωνο.

Σταδιακά, άρχισαν να θέτονται σε κυκλοφορία τραπεζογραμμάτια και κέρματα του ευρώ σε όλα τα κράτη μέλη της ζώνης του. Το κοινό πλέον νόμισμα, «ευρώ» (€) (1999 & 2002), αποτέλεσε το πιο εμβληματικό στοιχείο στην πορεία προς την Ευρωπαϊκή (Νομισματική) Ολοκλήρωση (Ταμουραντζής, 2019).

---

⁶ Επιβεβαιώθηκε το 1995 από το ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης.

⁷ Αποτελείται από έξι μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ και από τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών της ευρωζώνης.

⁸ Με τη ΣΕΕ όλα τα κράτη μέλη συμφώνησα να υιοθετήσουν το ευρώ, χωρίς να έχει οριστεί συγκεκριμένη προθεσμία. Ορισμένα κράτη μέλη ακόμη δεν έχουν εκπληρώσει τα κριτήρια σύγκλισης. Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Δανία είχαν γνωστοποιήσει την πρόθεσή τους να μη συμμετάσχουν στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ και συνεπώς να μη συμμετάσχουν στην υιοθέτηση του ευρώ. Δεδομένου ότι το Ηνωμένο Βασίλειο αποχώρησε από την ΕΕ το 2020, η Δανία είναι η μόνη χώρα που επωφελείται επί του παρόντος από την εξαίρεση συμμετοχής στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ.

Για να εισαχθούν στη ζώνη του ευρώ τα κράτη μέλη έπρεπε να πληρούν τα λεγόμενα «κριτήρια σύγκλισης». Με τη ΣΕΕ (1992) όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ έπρεπε να ενταχθούν σταδιακά στο νέο νόμισμα όταν θα πληρούσαν αυτά τα κριτήρια. Χωρίς να έχει οριστεί λοιπόν από τη ΣΕΕ συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο ένταξης, επιτράπηκε στα κράτη μέλη να δημιουργήσουν και να εφαρμόσουν τις δικές τους στρατηγικές ώστε να εκπληρώσουν το στόχο της υιοθέτησης του κοινού νομίσματος (€). Υπεύθυνες ώστε να επιβεβαιώσουν ότι ένα κράτος μέλος πληροί τα κριτήρια σύγκλισης είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθώς και η ΕΚΤ, οι οποίες αποφασίζουν από κοινού. Κατά την αξιολόγηση δημοσιεύονται από τα δύο παραπάνω Όργανα εκθέσεις οι οποίες τελικώς επικυρώνονται από το Συμβούλιο ECOFIN. Εφόσον η τελική γνώμη των Οργάνων είναι θετική για την υιοθέτηση του νομίσματος ξεκινά και η διαδικασία ανάληψης του από το κράτος μέλος (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2020).

Πίνακας 1: Τα Κριτήρια Σύγκλισης που πρέπει να πληρούν τα κράτη μέλη για να εισαχθούν στη ζώνη του Ευρώ

Τα τέσσερα κριτήρια σύγκλισης	
Τι λαμβάνεται υπόψιν:	<ul style="list-style-type: none"> i. Σταθερότητα τιμών ii. Υγιή και βιώσιμα δημόσια οικονομικά iii. Ανθεκτικότητα της σύγκλισης iv. Σταθερότητα συναλλαγματικής ισοτιμίας
Πως λαμβάνονται υπόψιν:	<ul style="list-style-type: none"> i. Εναρμονισμένος πληθωρισμός τιμών του καταναλωτή ii. Κυβερνητικό έλλειμμα και χρέος iii. Μακροπρόθεσμο επιτόκιο iv. Εξελίξεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας στον Ευρωπαϊκό μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών - ΜΣΙ II – ERM II
Κριτήρια σύγκλισης:	<ul style="list-style-type: none"> i. Μια απόδοση που είναι βιώσιμη και ο μέσος πληθωρισμός δεν υπερβαίνει τις 1,5 εκατοστιαίες μονάδες πάνω από το ποσοστό των τριών κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις ii. Να μην βρίσκεται υπό τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος κατά τη στιγμή της εξέτασης iii. Να μην υπάρχουν περισσότερο από 2 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από το ποσοστό των τριών κρατών μελών με την καλύτερη απόδοση όσον αφορά τη σταθερότητα των τιμών iv. Συμμετοχή στον ΜΣΙ II για τουλάχιστον 2 χρόνια χωρίς σοβαρές εντάσεις, ιδίως χωρίς υποτίμηση έναντι του ευρώ

3 Δομικοί Περιορισμοί της ΟΝΕ και κίνδυνοι πριν την Ένωση

Η δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα βήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την Ευρωπαϊκή (Πολιτική-Οικονομική-Νομισματική) Ολοκλήρωση. Ξεκινώντας από τη μεταπολεμική περίοδο και φτάνοντας εν τέλει προς την υλοποίηση του εγχειρήματος της ΟΝΕ, όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, ο δρόμος ήταν μακρύς. Τη μακροσκελή περίοδο εκείνη που οι πολιτικοί ηγέτες συζητούσαν και σχεδίαζαν την νομισματική ένωση στην Ευρώπη, οι περισσότεροι οικονομολόγοι έκρουαν τον κώδωνα του κινδύνου για τις τεράστιες δυσκολίες που ανέτειλαν μαζί με αυτό το εγχείρημα. Στο παρόν κεφάλαιο, θα παρουσιαστούν οι λόγοι εκείνοι όπου μεγάλο μέρος των ευρωσκεπτικιστών και οικονομολόγων, της εποχής πριν την νομισματική ένωση, θεώρησαν ότι η σχεδιαζόμενη τότε ΟΝΕ, διακατέχεται από δυσκολίες, κινδύνους, και κόστη καθώς ήταν περικυκλωμένη από πολλά πρακτικά προβλήματα και δομικούς/συστημικούς περιορισμούς.

3.1 Θεωρητικό Πλαίσιο: Διοικητική της Διακινδύνευσης (Risk Management)

Σε όλες τις πτυχές της ζωής μας, οι άνθρωποι ερχόμαστε αντιμέτωποι με την έννοια του κινδύνου(risk). Η βασική ερμηνεία του όρου «κίνδυνος» είναι εξαιρετικά δύσκολο να αποσαφηνιστεί, καθώς αν ρωτήσουμε δέκα διαφορετικούς ανθρώπους για το τι είναι κίνδυνος, ενδεχομένως θα λάβουμε δέκα διαφορετικές απαντήσεις. Ακόμη πιο δύσκολο είναι να οριστεί ξεκάθαρα η έννοια του κινδύνου από την επιστημονική κοινότητα, και τους ειδικούς εκτίμησης κινδύνου. Ο όρος κίνδυνος θα μπορούσε ίσως να αντικατασταθεί από τις λέξεις: chance (τύχη), likelihood (πιθανότητα), possibility (πιθανότητα). Σε άλλες περιπτώσεις θα μπορούσε να είναι συνώνυμο των λέξεων: hazard (κίνδυνος), threat (απειλή) ή και danger (κίνδυνος) (Rausand, 2011).

Το 1996 ο ερευνητής κινδύνου Stan Kaplan λαμβάνοντας βραβείο από την Κοινότητα Ανάλυσης Κινδύνου (Society of Risk Analysis), ως φόρο τιμής έδωσε μια ομιλία στην ετήσια συνάντηση της Κοινότητας. Στην εισαγωγή της ομιλίας του είπε τα εξής λόγια:

"The words of risk analysis has been, and continue to be a problem. Many of you remember that when our Society for Risk Analysis was brand new one of the first things it did was to establish a committee to define the word "risk." This committee labored for 4 years and then gave up, saying in its final report, that maybe

it's better not to define risk. Let each author define it in his own way, only please each should explain clearly what way that is (Kaplan, 1997)."

Μία άλλη προσέγγιση, εκείνη του Dan Borge, υποστηρίζει πως η βασικές ιδέες της διοικητικής της διακινδύνευσης είναι εξαιρετικά απλές. Από τη μία, κίνδυνος σημαίνει να βρεθείς εκτεθειμένος στην πιθανότητα μιας κακής έκβασης και από την άλλη διαχείριση (του) κινδύνου είναι η ανάληψη ηθελημένης δράσης έτσι ώστε να μεταβάλλουμε τις πιθανότητες προς όφελος μας, με το να αυξήσουμε τις πιθανότητες καλών εκβάσεων, αλλά και να μειώσουμε τις πιθανότητες κακών εκβάσεων (Borge, 2008).

3.1.1 Διαχείριση κινδύνων

Πρωταρχικό, σημαντικότερο και πιο δύσκολο στάδιο της διαχείρισης κινδύνων είναι η αναγνώριση. Η αναγνώριση του κινδύνου αποτελεί τη βασική αρχή και το πρώτο βήμα για να προσδιοριστούν οι καλές ή κακές εκβάσεις που απορρέουν από την εκάστοτε κατάσταση.

Η αναγνώριση ενός κινδύνου μπορεί να γίνει με τρεις ουσιαστικές ερωτήσεις:

1. Τι μπορεί να συμβεί;
2. Πόσο πιθανό είναι αυτό να συμβεί;
3. Εάν συμβεί, ποιες είναι οι συνέπειες; (Kaplan, 1997)

Από τη στιγμή εκείνη που έχει αξιολογηθεί μια κατάσταση, έχουν αναγνωριστεί οι κίνδυνοι, η πιθανότητα και έχουν προσδιοριστεί με σαφήνεια οι εκβάσεις που απορρέουν, έρχεται η απόφαση που πρέπει να παρθεί για το αν θα επιτραπεί η έκθεση στον κίνδυνο. Εν ολίγοις πρέπει να γίνει εκτίμηση των πιθανοτήτων και οι θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις ανά περίπτωση.

Η διαχείριση κινδύνου, είναι μια διεργασία που αυξάνει ή μειώνει τις πιθανότητες των εκβάσεων. Αποτελεί ένα σύνολο δράσεων που αναλαμβάνονται από το ενδιαφερόμενο μέλος (Οργανισμό, ιδιώτη, επιχειρηματία) και στηρίζεται στις εξής βασικές αρχές:

- Σαν διαδικασία έχει αρχή, μέση και τέλος. Αποτελεί μια σειρά ενεργειών.
- Περιλαμβάνει ανθρώπινο δυναμικό, συνεπώς επηρεάζεται και καθορίζεται καθόλα της τα στάδια από τους ανθρώπους και τις ενέργειες που εκείνοι επιλέγουν (Πέτρου-Πελοπίδα, 2016).

3.1.2 Ανάλυση Κινδύνου και Λήψη αποφάσεων

Αμέσως επόμενο στάδιο στο πλαίσιο της διαχείρισης κινδύνων, είναι η ανάλυση και η λήψη αποφάσεων. Η ανάλυση πραγματοποιείται με επαγγελματικό τρόπο και παρέχει υποστήριξη στη λήψη αποφάσεων. Ο σκοπός μιας ανάλυσης κινδύνου είναι να περιγράψει τη γνώση ή την έλλειψη γνώσης που έχει ο καθένας σχετικά με τα φαινόμενα και τις διαδικασίες που ήδη έχουν μελετηθεί. Κατά τη διαδικασία αυτή είναι επακόλουθο να αντιμετωπίσουμε σημεία αβεβαιότητας, η απόφαση όμως πρέπει να παρθεί ανεξάρτητα από το επίπεδο αβεβαιότητας.

Οι περισσότερες αναλύσεις κινδύνου που πραγματοποιούνται σήμερα, επικεντρώνονται στις πιθανότητες και στις αναμενόμενες τιμές. Η ανάλυση περιλαμβάνει:

- Ταυτοποίηση
- Ανάλυση των γεγονότων έναρξης
- Ανάλυση των αιτιών
- Ανάλυση συνεπειών
- Περιγραφή κινδύνου

Στόχος της ανάλυσης είναι να καθοριστεί μια συνολική και γενική εικόνα του κινδύνου για μια συγκεκριμένη δραστηριότητα και μέσω της ανάλυσης να παραχθεί η βάση για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την επιλογή λύσεων, μέτρων και περιορισμού. Πιο συγκεκριμένα, η ανάλυση αποσκοπεί στον εντοπισμό των παραγόντων που συμβάλλουν στον κίνδυνο καθώς και την περιγραφή της επίδρασης πιθανών μέτρων. Μια ανάλυση κινδύνου συστηματοποιεί τις ήδη διαθέσιμες γνώσεις και την αβεβαιότητα σε ένα φαινόμενο ή δραστηριότητα που μελετάται. Το τί πήγε στραβά, γιατί και ποιες είναι οι συνέπειες πρέπει να απαντηθούν. Οι γνώσεις αυτές και η αβεβαιότητα περιγράφονται, συζητούνται και αναλύονται, και έτσι αποκτούμε τη βάση στην οποία μπορούμε να αξιολογήσουμε τι είναι σημαντικό, ώστε να συγκρίνουμε διάφορες λύσεις και μέτρα κατά τη λήψη αποφάσεων (Aven, 2015).

3.1.3 Κίνδυνοι και οφέλη

Ο κίνδυνος δεν μπορεί να υπάρχει μόνο σαν απειλή, αλλά πρέπει να βλέπουμε και την άλλη όψη του νομίσματος όπου ένας κίνδυνος μπορεί να παρουσιαστεί ως ευκαιρία, με επιθυμητά και εποικοδομητικά δηλαδή αποτελέσματα. Η διαχείριση των κινδύνων ως ευκαιρίες αποτελεί ένα από τα βασικά κομμάτια της διοικητικής της διακινδύνευσης. Από τη στιγμή για παράδειγμα που ένας Οργανισμός έχει εντοπίσει και αποσαφηνίσει τις εκβάσεις μιας κατάστασης οι οποίες είναι θετικές για τον ίδιο χρησιμοποιεί εξίσου μια μεθοδολογία η οποία θα απορρέει στα επιθυμητά αποτελέσματα.

Επιπροσθέτως, η ικανότητα ενός Οργανισμού να μπορεί να διακρίνει τόσες τις ευκαιρίες (οφέλη), όσο και τις απειλές (κόστη), τον κάνει ακόμη πιο ευέλικτο και ενισχύει το μηχανισμό διαχείρισης κινδύνου που κατέχει (Akintoye, Beck, & Hardcastle, 2003).

3.1.4 Κατηγορίες κινδύνων

Ενδεικτικά θα παρουσιαστούν ορισμένες κατηγορίες κινδύνων που σχετίζονται με την παρούσα διπλωματική εργασία :

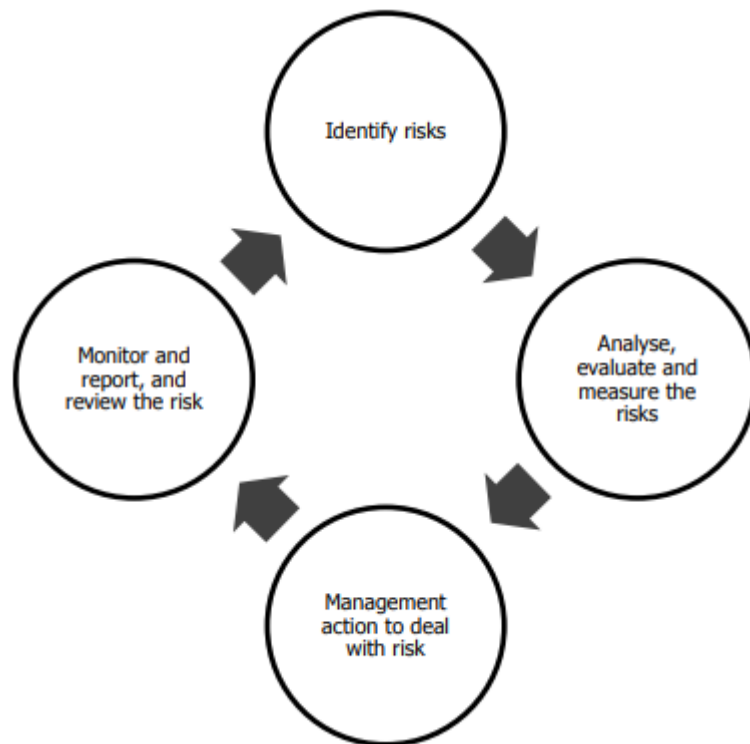
- Συναλλαγματικός κίνδυνος στις χώρες της ΕΕ: Ως συναλλαγματικός κίνδυνος ορίζεται εκείνος όπου η μεταβλητότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ δεν είναι γύρω από την αναμενόμενη ή επιθυμητή.
- Κίνδυνος Αγοράς : Αναφέρεται στις αλλαγές που και τους παράγοντες που διαμορφώνουν την αξία της αγοράς. Διακρίνεται επίσης σε νομισματικό κίνδυνο ή/και χρηματιστηριακό.

- Στρατηγικός κίνδυνος : Ως στρατηγικός κίνδυνος αναφέρεται η λανθασμένη ή αναποτελεσματική στρατηγική που χρησιμοποιεί για παράδειγμα ένας Οργανισμός για να πετύχει τους στόχους του.
- Κίνδυνος μη συμμόρφωσης : Ο κίνδυνος αυτός σχετίζεται με τη μη συμμόρφωση μιας οντότητας ενός συνόλου με τους προκαθορισμένους νόμους ή κανονισμούς.

3.1.5 Τεχνικές διαχείρισης κινδύνων

Μια γενικευμένη εικόνα διαχείρισης κινδύνων αποτελείται από τη συστημική εφαρμογή διαφόρων πολιτικών, διαδικασιών και πρακτικών. Η επικοινωνία, όπως και η παρακολούθηση, αποτελούν το κλειδί για την επιτυχημένη εφαρμογή των εκάστοτε τεχνικών (Κουτσούκης & Χουντάλας, 2020).

Εικόνα 4 : Γενικευμένη διαδικασία διαχείρισης κινδύνων (McArthur Coal, 2020)

3.1.6 Τεχνικές αξιολόγησης κινδύνων

Υπάρχουν αρκετές τεχνικές αξιολόγησης κινδύνων, δύο εκ των οποίων θα χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Αυτές είναι η Μήτρα Κινδύνων (Risk Matrix) και τα Δέντρα Γεγονότων (Event Tree Analysis), οι οποίες θα αποσαφηνιστούν παρακάτω (3.3.1 & 3.3.2).

3.2 Αναγνώριση κινδύνων και δομικών περιορισμών της ONE

Όπως προαναφέρθηκε στην αρχή του τρίτου κεφαλαίου, πολλοί οικονομολόγοι και ευρωσκεπτικιστές της εποχής πριν τη νομισματική ένωση, εντόπισαν αστοχίες στο χαρακτήρα της ΝΕ αλλά και κινδύνους που ελλόχευε όλο αυτό το εγχείρημα.

Αποτελεί γεγονός ότι οι ημιτελείς νομισματικές ενώσεις παρουσιάζουν μακροπρόθεσμα σοβαρά προβλήματα, ακριβώς επειδή είναι ημιτελείς. Στην προκειμένη, η γραμμή που ακολουθήθηκε για τη δημιουργία της ΟΝΕ θεωρείτο σίγουρα ημιτελής και με πολλά κενά. Προκειμένου να εξασφαλιστεί μια μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα στο εγχείρημα της νομισματικής ένωσης πολλοί ευρωπαίοι παρατηρητές υποστήριξαν ότι η νομισματική ένωση θα πρέπει πρώτα να θεμελιώνεται σε πολιτική ένωση (DeGrauwe, 2018).

Τα προβλήματα λοιπόν που εντοπίστηκαν θα διατυπωθούν αναλυτικά στις παρακάτω ενότητες του κεφαλαίου.

3.2.1 Απουσία Κοινής Οικονομικής Πολιτικής

Πρωταρχικό δομικό πρόβλημα της ΟΝΕ, είναι ότι αποτελεί μια νομισματική ένωση και όχι οικονομική. Αυτό από μόνο του μας προδιαθέτει για ενδεχόμενα προβλήματα αστάθειας στο εσωτερικό της (Αντωνίου, 2020). Οι οικονομικές πολιτικές της κάθε χώρας σχεδιάζονται και υλοποιούνται από την εκάστοτε κυβέρνηση, σε εθνικό επίπεδο, και από την άλλη την ευθύνη της νομισματικής πολιτικής μεταξύ της Ευρωζώνης θα την έχει η ΕΚΤ.

Το γεγονός λοιπόν ότι υπάρχει αυτή η σοβαρή δομική αδυναμία αναγνωρίστηκε και πολλοί οικονομολόγοι θεώρησαν ότι θα δημιουργήσει μεγάλα προβλήματα και αποκλίσεις τόσο στις τιμές, όσο και στους μισθούς των πολιτών μεταξύ των κρατών μελών. Προκειμένου να εξλειφθεί πλήρως ένα τόσο μεγάλο δομικό πρόβλημα θα έπρεπε οι κυβερνήσεις όλων των χωρών μελών της Ένωσης να αναθέσουν το σχεδιασμό και την άσκηση της οικονομικής πολιτικής σε Ευρωπαϊκούς θεσμούς (DeGrauwe, 2018).

3.2.2 Νομισματική Πολιτική και ΕΚΤ: Κίνδυνος Πληθωρισμού

Με τη συνθήκη του Μάαστριχτ προσδιορίστηκαν τα βασικά χαρακτηριστικά που θα έπρεπε να υπάρχουν κατά το πλαίσιο της άσκησης μια κοινής νομισματικής πολιτικής στην Ευρωζώνη. Με τη συνθήκη αυτή δημιουργήθηκε το ΕΣΚΤ, το οποίο αποτελείτο από τις εθνικές τράπεζες των κρατών μελών της ΟΝΕ αλλά και την κοινή ΕΚΤ (Αργείτης και Κορατζάνης, 2011).

Για την αποσαφήνιση του ρόλου της ΕΚΤ θα πρέπει να αναφερθεί πως αρχικά σκοπός της δημιουργίας της ήταν να εξαλείφει τον κίνδυνο εμφάνισης κρίσεων ρευστότητας στα κράτη μέλη, διοχετεύοντας την απαιτούμενη ακριβώς ρευστότητα για την κάλυψη όλων των κυβερνητικών χρηματοδοτικών αναγκών. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένας «δανειστής εσχάτης ανάγκης».

Αυτό φυσικά που θα έπρεπε να προβλεφθεί εξ αρχής είναι ότι σε μία ημιτελή νομισματική ένωση ο ρόλος αυτός της ΕΚΤ προδιαθέτει κινδύνους. Οι κυβερνήσεις των χωρών μελών έχουν υποχρεώσεις με υψηλή ρευστοποίηση, δηλαδή κυβερνητικά χρεόγραφα με πολύ σύντομες λήξεις, αλλά και μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις με χαμηλή ρευστοποίηση, εννοώντας τη δημόσια παρουσία και απαιτήσεις από φορολογούμενους με χρονοβόρες διαδικασίες.

Όπως αναγνωρίστηκε, δεν υπάρχει κατά αυτό τον τρόπο ουδεμία αξιοπιστία όσο αφορά τις δημοσιονομικές αρχές στις χώρες μέλη και είναι εξαιρετικά πιθανό να τις οδηγήσουν σε σοβαρές κρίσεις ρευστότητας. Επιπλέον, η πολιτική του δανειστή εσχάτης ανάγκης αποτελούσε ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα και ασκήθηκε μεγάλη κριτική ως προς την ουσιαστική της αναγκαιότητα.

Βασικός κίνδυνος που απορρέει από τα παραπάνω είναι ο κίνδυνος του πληθωρισμού. Βασικό επιχείρημα ενάντια της αναγκαιότητας του ρόλου της ΕΚΤ που προαναφέρθηκε ήταν πως οι παρεμβάσεις τη ΕΚΤ στα κράτη μέλη θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ραγδαία επιτάχυνση του πληθωρισμού. Έχοντας ως παράδειγμα τη την Ομοσπονδιακή Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ και το δικό της «δανειστή εσχάτης ανάγκης» που απέτυχε κατά τη διάρκεια 1929-1933, πολλοί αναγνώρισαν τον υψηλό βαθμό κινδύνου της ΕΚΤ (DeGrauwe, 2018).

3.2.3 Δημοσιονομικοί στόχοι και επιπτώσεις

Η αχίλλειος πτέρνα της πολιτικής που σχεδιάστηκε με τη συνθήκη του Μάαστριχτ, όπως αναγνωρίστηκε ήταν η δημοσιονομική πολιτική στην Ευρωζώνη. Στα επίσημα κείμενα της ΕΚΤ και της ΕΕ η δημοσιονομική πολιτική της ΟΝΕ στηρίζεται στο διαχωρισμό μεταξύ μακροχρόνιων και βραχυχρόνιων συνεπειών. Σε αυτό το πλαίσιο, δημιουργήθηκαν δύο μηχανισμοί για την αξιολόγηση των συνεπειών της δημοσιονομικής πολιτικής. Από τη μία, ο πρώτος μηχανισμός αφορά το μη αποτελεσματικό τρόπο άσκησης της δημοσιονομικής πολιτικής και από την άλλη ο δεύτερος μηχανισμός είναι εκείνος που αφορά τη μη αποτελεσματική λειτουργία των δημοσιονομικών σταθεροποιητών (Αργείτης και Κορατζάνης, 2011).

Όπως αναγνωρίστηκε υπάρχει μια βασική αντίθεση στις χώρες μέλη της ΕΕ όσο αφορά τη δημοσιονομική πολιτική των κυβερνήσεων τους και τις πεποιθήσεις τους κάτι που θα φέρει στο μέλλον αστάθεια στην ΟΝΕ και στον κοινό της νόμισμα, το ευρώ.

Επιπλέον, στο Ευρωπαϊκό συμβούλιο στο Άμστερνταμ (1997), υπογράφηκε το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, το οποίο είχε ως στόχο να αποτραπούν μελλοντικά οι άσκοπες κρατικές δαπάνες που θα επέφεραν ελλείματα μεταξύ της φορολογίας των κρατών μελών της ΟΝΕ. Σε άλλα λόγια, το δημοσιονομικό έλλειμμα της ζώνης του κοινού νομίσματος δε θα υπερέβαινε το 3% του ΑΕΠ εκτός της περιπτώσεως μιας μεγάλης ύφεσης. Στην πραγματικότητα όμως δεν υπάρχουν προκαθορισμένες κυρώσεις για δημοσιονομικά ελλείματα, έτσι εάν υπάρξει κάποια ισχυρή ύφεση σε ένα κράτος μέλος οι Υπουργοί Οικονομικών της ΕΕ στο Συμβούλιο ECOFIN θα πρέπει να αξιολογήσουν το έλλειμμα και να το αναγνωρίσουν ως υπερβολικό ή μη υπερβολικό. Αν εκτιμηθεί πως η χώρα μέλος έχει υπερβολικό έλλειμμα θα γίνουν συστάσεις για την εξάλειψη του ελλείματος και θα δοθούν προτεινόμενα μέτρα. Εφόσον η χώρα μέλος εφαρμόσει τα μέτρα θα πρέπει στη συνέχεια να αποφασιστεί από το Συμβούλιο ECOFIN αν τα μέτρα αυτά είναι αποτελεσματικά. Ακολουθούν επιπλέον αποφάσεις διακριτικής ευχέρειας έτσι ώστε να εξαλειφθεί πλήρως το έλλειμμα (Frenkel & McCracken, 2020).

Η παραπάνω διαδικασία δεν είναι απλά περίπλοκη, αλλά είναι και χρονοβόρα, με αποτέλεσμα στο μεσοδιάστημα να παρουσιαστούν κίνδυνοι από ενδεχόμενα λάθη και παραλήψεις των εκάστοτε κυβερνήσεων.

3.2.4 Τραπεζικός τομέας και ηθικός κίνδυνος

Σε προηγούμενη ενότητα έγινε αναφορά, στο ρόλο της ΕΚΤ ως δανειστή εσχάτης ανάγκης. Αυτός ο ρόλος συνδέεται άμεσα με ηθικούς κινδύνους. Η ΕΚΤ δημιουργώντας κίνητρα για υπερβολική διόγκωση χρέους στα κράτη μέλη εκθέτει τις κυβερνήσεις σε ηθικό κίνδυνο. Γενικότερα, οι τραπεζικοί τομείς της ευρωζώνης εξαρτώνται από την ΕΚΤ πράγμα που μπορεί να τις οδηγήσει σε μεγάλες χρηματοδοτικές δυσκολίες.

Ο ηθικός κίνδυνος στο τραπεζικό τομέα για μια χώρα που δεν συμμετέχει στη νομισματική ένωση ίσως και να μπορεί να αντιμετωπιστεί, εάν καθοριστούν κάποιοι κανόνες, θεσπίζοντας μια ανεξάρτητη ελεγκτική αρχή. Από την άλλη σε μια ημιτελή νομισματική ένωση το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με τη θέσπιση μιας διακυβερνητικής ελεγκτικής αρχής, η οποία θα είναι υπεύθυνη για τις δημοσιονομικές αρχές των κρατών μελών.

Στη ζώνη του ευρώ διατίθεται διακυβερνητική ελεγκτική αρχή (Ευρωπαϊκή Επιτροπή) η οποία μπορεί να απαλλάξει την ΕΚΤ από τη διαχείριση του ηθικού κινδύνου. Η αποτελεσματικότητα όμως του ρόλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συνδέεται με τη διάθεση καλής συνεργασίας των χωρών μελών της ζώνης του ευρώ, κάτι το οποίο προϋποθέτει να παραχωρήσουν μέρος της δημοσιονομικής κυριαρχίας τους. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι μελλοντικά όλες οι χώρες μέλη θα θελήσουν να παραχωρήσουν την οικονομική κυριαρχία τους, έτσι αναγνωρίζεται ο κίνδυνος μη ομαλής εξυπηρέτησης και αποπληρωμής ενός δημοσίου χρέους (DeGrauwe, 2018).

3.2.5 Κράτη που παρεκκλίνουν και ο κίνδυνος οικονομικών διακυμάνσεων

Εδώ και σχεδόν έναν αιώνα έχει παρατηρηθεί πως οι οικονομίες δεν έχουν συνήθως μια ομαλή πορεία. Παρατηρούνται διακυμάνσεις ως προς τα προϊόντα, τα εισοδήματα, τις επενδύσεις αλλά και τα επίπεδα τιμών της οικονομίας μιας χώρας.

Συγκεκριμένα οι οικονομικές διακυμάνσεις ενός κράτους μπορούν να μεταδίδονται και σε άλλες χώρες διαμέσου των εξωτερικών οικονομικών σχέσεων (Κώττης & Κώττη-Πετράκη, 2002).

Στην περίπτωση της Ευρώπης, όπου με τη νομισματική ενοποίηση προέβλεπαν στην ελεύθερη διακίνηση προϊόντων και παραγωγικών συντελεστών ο κίνδυνος του να μεταδίδονται ραγδαία οι οικονομικές διακυμάνσεις ενός κράτους μέλους σε ένα θεωρήθηκε σχεδόν βέβαιος.

Στη συνέχεια, εμφανής ήταν ο κίνδυνος του να μη μπορέσει η ΟΝΕ να πειθαρχήσει στα κράτη μέλη της ως προς τους κανόνες της, με αποτέλεσμα όταν αυτά παρεκκλίνουν να επηρεάζουν τις οικονομίες του συνόλου διαμέσου της μεταφοράς των διακυμάνσεων.

Ένα ενδεικτικό παράδειγμα που θα μπορούσε να δοθεί, είναι οι προϋπολογισμοί που εκδίδει η ΟΝΕ να μην μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες των κρατών (Αντωνίου, 2020), και οι εθνικές οικονομικές διακυμάνσεις να επιφέρουν προβλήματα σε όλους τους κλάδους της οικονομίας κάποιων κρατών μελών.

3.2.6 Κοινό Νόμισμα και ο κίνδυνος αποχώρησης

Κατά τη διαδικασία της οικοδόμησης της ΟΝΕ, οι δημιουργοί αυτού του εγχειρήματος δεν έδωσαν την πρέπουσα σημασία στις διαφορές μεταξύ των εθνικών οικονομιών. Η σπουδαιότητα των εγχώριων οικονομιών κάθε κράτους μέλους είναι καθοριστική όταν πλέον μιλάμε για την παρουσία ενός κοινού νομίσματος και κοινών οικονομικών στόχων (Gilpin, 2007).

Με τη δημιουργία της ΟΝΕ σήμαινε ότι τα κράτη μέλη θα υιοθετούσαν ένα κοινό νόμισμα (το ευρώ) και θα άφηναν πίσω τους τα εθνικά τους νομίσματα. Όταν θα πληρούσαν τα κριτήρια σύγκλισης θα ξεκινούσαν να χρησιμοποιούν και το ευρώ. Η εγκατάλειψη λοιπόν το εθνικού νομίσματος για μια χώρα εκτός από οφέλη, θα έχει σίγουρα και κόσθη.

Η αδυναμία άσκησης εθνικής νομισματικής πολιτικής είναι από μόνο του ένα μεγάλο κόστος. Όταν μια χώρα θα ενταχθεί στη νομισματική ένωση αυτομάτως οι οικονομικές αρχές και οι τράπεζες της χώρας αυτής, θα πάψουν να έχουν το δικαίωμα της υποτίμησης ή ανατίμησης του νομίσματος, όπως και δε θα μπορούν να καθορίζουν την ποσότητα του νομίσματος που θα βρίσκεται σε κυκλοφορία. Θα πάψουν λοιπόν να έχουν νομισματική ανεξαρτησία και η δυνατότητα αντιμετώπισης ασύμμετρων διαταραχών θα μειωθεί σημαντικά (DeGrauwe, 2018).

Στη συνέχεια, οι παρατηρητές της εποχής εκείνης πριν την ένωση, ευλόγως παρατήρησαν ότι κίνδυνοι θα υπάρξουν ακόμα και αν κάποια χώρα θελήσει στο μέλλον να αποχωρήσει από το κοινό νόμισμα. Τα ερωτηματικά τέθηκαν δίπλα στο αν μια τέτοια απόφαση θα είναι δυνατή βάση νομικής άποψης, αλλά ακόμη και αν ξεπεραστούν οι νομικές δυσκολίες κατά πόσο αυτό θα επηρεάσει την οικονομία της εκάστοτε χώρας, τις οικονομίες όλης της ευρωζώνης αλλά και τις πολιτικές σχέσεις της αποχωρήσαντος χώρας με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Τέλος, το θέμα των ενδεχόμενων κινδύνων της εξόδου μιας χώρας από το κοινό νόμισμα θα μπορούσε να υποκρύπτει ακόμα μεγαλύτερους προβληματισμούς. Μια τέτοια ενέργεια θα δημιουργούσε, όχι μόνο εμφύλιες, αλλά και παγκόσμιες αναταράξεις, σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο.

3.3 Σύνοψη Κινδύνων

Αρκετοί από τους κινδύνους που παρατηρήθηκαν πριν τη δημιουργία της ΟΝΕ αναφέρθηκαν στις προηγούμενες ενότητες.

Οι οικονομικοί, πολιτικοί και κοινωνικοί κίνδυνοι που αναγνωρίστηκαν θα κατηγοριοποιηθούν και θα αποτυπωθούν αναλυτικά στη συνέχεια του παρόντος κεφαλαίου.

3.3.1 Ενδεικτική & Συνολική Μήτρα Κινδύνων πριν τη Νομισματική Ένωση

Οι μήτρες κινδύνων (Risk Matrices) είναι ίσως ένα από τα πιο διαδεδομένα εργαλεία προκειμένου να αξιολογήσουμε κινδύνους και να πάρουμε αποφάσεις. Μια μήτρα κινδύνων χρησιμοποιείται για να προσδιορίσουμε το μέγεθος ενός κινδύνου αλλά και κατά πόσο αυτός ελέγχεται (Ale, Slater, & Burnap, 2016).

Οι μήτρες κινδύνων συχνά αποτελούν μέρος των προτύπων και κατευθυντήριων γραμμών διαχείρισης κινδύνων και χρησιμοποιούνται συχνά ως επίσημα κριτήρια αποδοχής των κινδύνων αυτών.

Σε μια μήτρα κινδύνων υπάρχουν δύο διαστάσεις. Από τη μία εξετάζουμε πόσο πιθανό είναι να συμβεί ο εν λόγω κίνδυνος (πιθανότητα) και από την άλλη μεριά εξετάζουμε τη σοβαρότητα του κινδύνου (αντίκτυπος). Οι συντεταγμένες που ορίζουμε καθορίζουν συνδυασμούς πιθανότητας εκδήλωσης και αντικτύπου. Παρατηρείται συχνά, ότι οι μήτρες κινδύνου έχουν ανεπαρκή πιθανότητα, και πως δε διακρίνονται επαρκώς οι συνέπειες. Οι συνέπειες (αντίκτυπος) απεικονίζονται με διαφορετικά χρώματα. Τα χρώματα που χρησιμοποιούνται είναι συνήθως το πράσινο, το κίτρινο και το κόκκινο τα οποία αντίστοιχα αντιπροσωπεύουν το χαμηλό, μεσαίο και υψηλό κίνδυνο. Αυτές οι αποδόσεις προκύπτουν από το συνδυασμό πιθανότητας και συνέπειας (Landell , 2016).

Εικόνα 5 : Εξίσωση από την οποία προκύπτει ο βαθμός προτεραιότητας για την απεικόνιση κινδύνων σε Risk Matrices

Οι μήτρες κινδύνων αναλόγως του πόσο λεπτομερώς θέλουμε να εξετάσουμε τον κίνδυνο, δημιουργούνται σε πίνακες 2X2, 3X3, 5X5, 7X7, 9X9 κ.α.. Η πιο συνηθισμένη απεικόνιση, είναι σε κλίμακα 5X5. Η ανάλυσή μας μπορεί συνδυαστεί και με άλλα χαρακτηριστικά, όπως κατηγοριοποίηση κινδύνων για να δώσει πιο λεπτομερείς απεικονίσεις (Κουτσούκης & Χουντάλας, 2020).

Σε αυτό το σημείο θα γίνει μια ενδεικτική απεικόνιση των κινδύνων που εντοπίστηκαν πριν τη νομισματική ενοποίηση στην Ευρώπη και παρουσιάστηκαν στις προηγούμενες ενότητες. Αρχικά θα γίνει μια πρώτη κατηγοριοποίηση των κινδύνων αυτών σε οικονομικούς, πολιτικούς και κοινωνικούς.

Πίνακας 2 : Ενδεικτική αναγνώριση κινδύνων πριν την Νομισματική Ενοποίηση

Ομάδες Κινδύνων	Κίνδυνοι
<i>ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Οικονομική αστάθεια στην ΟΝΕ • Κρίσεις ρευστότητας σε κράτος μέλος • Πληθωρισμός • Δημοσιονομικά ελλείμματα • Διόγκωση χρέους σε κράτος μέλος • Μη παραχώρηση οικονομικής κυριαρχίας από κράτος μέλος • Μη αποπληρωμή δημοσίου χρέους από κράτος μέλος • Οικονομικές διακυμάνσεις σε κράτος μέλος • Μεταφορά οικονομικής διακύμανσης από ένα κράτος μέλος σε άλλο/άλλα • Αποχώρηση μέλους από το κοινό νόμισμα • Εμφύλιες αναταράξεις σε οικονομικό επίπεδο • Παγκόσμιες αναταράξεις σε οικονομικό επίπεδο
<i>ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Πολιτική αστάθεια σε κράτος μέλος • Μη καλή διάθεση συνεργασίας • Εμφύλιες αναταράξεις σε πολιτικό επίπεδο • Παγκόσμιες αναταράξεις σε πολιτικό επίπεδο
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Υπερβολική φορολογία στους πολίτες • Ανεργία • Αποκλίσεις στις τιμές μισθών των πολιτών

Στη συνέχεια για τη δημιουργία της μήτρας κινδύνων (Risk Matrix), θα γίνει μια εκτίμηση ως προς την πιθανότητα εκδήλωσης των παραπάνω κινδύνων και τον δυνητικό αντίκτυπό τους.

Η εκτίμηση στην 5-θμια κλίμακα που θα χρησιμοποιηθεί για την πιθανότητα, αφορά με βαθμό από το ένα (1) έως το πέντε (5) , «Σπάνιο-1», «Μάλλον δε θα συμβεί-2», «Πιθανό-3», «Μάλλον θα συμβεί-4» , «Βέβαιο-5». Αντίστοιχα όσο αφορά τον αντίκτυπο η κλίμακα θα είναι επίσης 5-θμια με βαθμό από το ένα (1) έως το πέντε (5), «Ελάχιστος-1» , «Χαμηλός-2», «Μέτριος-3», «Σοβαρός-4», «Καταστροφικός-5».

Η μήτρα κινδύνων που επιλέχθηκε να δημιουργηθεί είναι 5Χ5.

Πίνακας 3: Κλίμακα Πιθανότητας

ΚΛΙΜΑΚΑ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ
5	Βέβαιο
4	Μάλλον θα συμβεί
3	Πιθανό
2	Μάλλον δε θα συμβεί
1	Σπάνιο

Εικόνα 6 : Κλίμακα Αντικτύπου

ΚΛΙΜΑΚΑ	ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ
5	Καταστροφικός
4	Σοβαρός
3	Μέτριος
2	Χαμηλός
1	Ελάχιστος

Πίνακας 4 : Ενδεικτική Μήτρα Κινδύνων

Κωδ.	Κίνδυνοι	Π	A	Πρ
A1	Οικονομική αστάθεια στην ΟΝΕ	4	5	20
A2	Κρίσεις ρευστότητας σε κράτος μέλος	2	1	2
A3	Πληθωρισμός	4	5	20
A4	Δημοσιονομικά ελλείμματα	3	4	12
A5	Διόγκωση χρέους σε κράτος μέλος	2	5	10
A6	Οικονομικές διακυμάνσεις σε κράτος μέλος	3	3	9
A7	Μεταφορά οικονομικής διακύμανσης από ένα κράτος μέλος σε άλλο/άλλα	3	5	15
A8	Αποχώρηση μέλους από το κοινό νόμισμα	1	4	4
A9	Εμφύλιες αναταράξεις σε οικονομικό επίπεδο	2	5	10
A10	Παγκόσμιες αναταράξεις σε οικονομικό επίπεδο	2	5	10
B1	Πολιτική αστάθεια σε κράτος μέλος	2	5	10
B2	Μη καλή διάθεση συνεργασίας	2	4	8
B3	Εμφύλιες αναταράξεις σε πολιτικό επίπεδο	1	4	4
B4	Παγκόσμιες αναταράξεις σε πολιτικό επίπεδο	1	5	5
Γ1	Υπερβολική φορολογία στους πολίτες	3	4	12
Γ2	Ανεργία	3	4	12
Γ3	Αποκλίσεις στις τιμές μισθών των πολιτών	3	4	12

Ο βαθμός προτεραιότητας στον παραπάνω πίνακα, υπολογίζεται βάση της μελέτης που έχει προηγηθεί στις προηγούμενες ενότητες. Το αποτέλεσμα προκύπτει από την πιθανότητα επί του αντικτύπου.

$$\text{Πιθανότητα (Π)} \times \text{Αντίκτυπος (A)} = \text{Προτεραιότητα (Πρ)}$$

Πιο συγκεκριμένα, στον κίνδυνο A1 (Οικονομική αστάθεια στην ΟΝΕ), δίνεται πιθανότητα (4) καθώς μια ατελής νομισματική ένωση είναι πολύ πιθανό να καταλήξει σε οικονομική αστάθεια μεταξύ των μελών της. Ο αντίκτυπος βαθμολογείται με (5) καθώς μια οικονομική αστάθεια στο μέλλον της ΟΝΕ θα προκαλέσει αναταράξεις σε διάφορα επίπεδα για τις χώρες μέλη της ΟΝΕ (οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά).

Ο κίνδυνος κρίσης ρευστότητας σε κράτος μέλος (A2) βαθμολογείται ως προς την πιθανότητα με 2 καθώς παρότι θα μπορούσε να συμβεί, μάλλον δε θα γίνει αφού θα παρέχονται «ενέσεις» ρευστότητας προς την ΕΚΤ και ο αντίκτυπος βαθμολογείται με (1), εφόσον αν εν τέλει συμβεί η ΕΚΤ ως κεντρική τράπεζα θα παρέχει με τη σειρά της «ενέσεις» ρευστότητας στο κράτος μέλος που θα βρεθεί σε τέτοια κρίση.

Ως προς τον κίνδυνο του πληθωρισμού (A3), τον βαθμολογούμε με (4) ως προς την πιθανότητα και με (5) ως προς τον αντίκτυπο εφόσον, όπως μελετήθηκε σε προηγούμενες ενότητες, οι παρεμβάσεις τη ΕΚΤ στα κράτη μέλη θα μπορούσαν σε μεγάλο βαθμό να οδηγήσουν σε ραγδαία επιτάχυνση του πληθωρισμού, κάτι που θα προκαλέσει πολύ καταστροφικές συνέπειες σε κράτη μέλη, αφού θα επιφέρει πολλαπλά προβλήματα, όπως ραγδαία αύξηση των τιμών, ανεργία, κοινωνικές αναταράξεις και έλλειψη βασικών αγαθών.

Δημοσιονομικά ελλείμματα (A4) σε ένα κράτος μέλος είναι πιθανό να παρουσιαστούν (3) καθώς όπως εξετάστηκε υπάρχουν σοβαροί δομικοί περιορισμοί στην Ένωση, κάτι που αν συμβεί θα έχει σοβαρό αντίκτυπο (4), εφόσον η διαδικασία εξάλειψης δημοσιονομικών ελλειμμάτων είναι ιδιαίτερα χρονοβόρα, έτσι στο μεσοδιάστημα μπορεί να προκληθούν και δευτερεύοντες κίνδυνοι ή παραλήψεις των εκάστοτε κυβερνήσεων.

Ο κίνδυνος της διόγκωσης χρέους σε ένα κράτος μέλος (A5) που προβλέφθηκε βαθμολογείται με (2) ως προς την πιθανότητα, καθώς μάλλον δε θα συμβεί εφόσον υπάρχει ο μηχανισμός της ΕΚΤ που θα είναι υπεύθυνος να ελέγχει τέτοιες καταστάσεις. Από την άλλη όμως βαθμολογείται με (5) ως προς τον αντίκτυπο καθώς αν συμβεί το κράτος μέλος θα βρεθεί σε μια έντονη οικονομική κρίση που θα επηρεάσει τις ζωές των πολιτών του σε όλους τους τομείς.

Οι κίνδυνοι (A6) και (A7), οι οποίοι αναφέρονται σε οικονομικές διακυμάνσεις σε κράτος μέλος και μεταφορά αυτής της οικονομικής διακύμανσης από το ένα κράτος μέλος σε άλλο/α, βαθμολογούνται ως προς την πιθανότητα (A6 με 3) και (A7 με 3), εφόσον είναι πιθανό να υπάρξουν διακυμάνσεις ως προς τα προϊόντα, τα εισοδήματα, τις επενδύσεις αλλά και τα επίπεδα τιμών της οικονομίας μιας χώρας και επιπλέον είναι εξίσου πιθανό η ΟΝΕ να μη μπορέσει να πειθαρχήσει στα κράτη μέλη της, με αποτέλεσμα όταν αυτά παρεκκλίνουν να επηρεάζουν τις οικονομίες του συνόλου διαμέσου της μεταφοράς των διακυμάνσεων. Ο αντίκτυπος θα είναι μέτριος στην περίπτωση απομόνωσης του προβλήματος σε ένα κράτος μέλος, θα είναι όμως καταστροφικός στην περίπτωση που δημιουργηθεί ένα «ντόμινο» που θα επηρεάσει το σύνολο των κρατών μελών και τις οικονομίες τους.

Η αποχώρηση ενός κράτους μέλους (A8) είναι σπάνιο να συμβεί και βαθμολογείται με (1) καθώς αποτελεί μια πολύ δύσκολη απόφαση που δύσκολα να πάρει ένα κράτος μέλος,

από την άλλη ο αντίκτυπος θα είναι σοβαρός (4), πρώτα για το ίδιο το κράτος που θα βρεθεί «μόνο» και σε δεύτερο χρόνο για το σύνολο της ΟΝΕ, η οποία θα χάσει την αξιοπιστία της.

Οι κίνδυνοι Α9 και Α10 που αφορούν εμφύλιες και παγκόσμιες αναταράξεις σε οικονομικά επίπεδο αντίστοιχα βαθμολογούνται ως προς την πιθανότητα με (2) και ως προς τον αντίκτυπο με (5). Μάλλον δε θα συμβεί καθώς οι μηχανισμοί της ΟΝΕ και της ΕΚΤ δομούνται ώστε να μην προκύπτουν τέτοια προβλήματα, από την άλλη όμως θα ήταν καταστροφικό, καθώς εμφύλιες ή/και παγκόσμιες οικονομικές αναταράξεις σημαίνει ότι προέκυψαν εφόσον έχουν παρουσιαστεί πρώτα άλλα και πολύ σημαντικά προβλήματα, κίνδυνοι και αδυναμίες (για παράδειγμα, έξοδος χώρας από την Ένωση, πληθωρισμός κ.α.).

Οι πολιτικοί κίνδυνοι που προέκυψαν από την ανάλυση και βαθμολογήθηκαν στον πίνακα 5, αφορούν τους κινδύνους της ενδεχόμενης πολιτικής αστάθειας σε κράτος μέλος (Β1) της μη καλή διάθεση συνεργασίας (Β2), των εμφύλιων αναταράξεων σε πολιτικό επίπεδο (Β3) και παγκόσμιων αναταράξεων σε πολιτικό επίπεδο (Β4). Ως προς το σύνολό τους βαθμολογούνται ως προς την πιθανότητα με χαμηλούς βαθμούς, καθώς οι χώρες μέλη της ΟΝΕ πρωτίστως είναι μέλη της ΕΕ και μέσω διαφόρων Ευρωπαϊκών οργανισμών και μηχανισμών προασπίζονται την πολιτική ευημερία στις χώρες μέλη τους. Από την άλλη όμως, οι συνέπειες βαθμολογούνται από σημαντικές έως και καταστροφικές εφόσον η ΟΝΕ είναι μια οικονομική και νομισματική ένωση, όχι πολιτική. Συνεπώς οι οικονομικές επιπτώσεις θα ήταν σημαντικές.

Τέλος, οι κοινωνικοί κίνδυνοι που αναγνωρίστηκαν και αφορούν την υπερβολική φορολογία στους πολίτες (Γ1), την ανεργία (Γ2) και τις αποκλίσεις στις τιμές μισθών των πολιτών (Γ3), βαθμολογούνται με (3) προς την πιθανότητα και με (4) ως προς τον αντίκτυπο. Από την μελέτη των δομικών περιορισμών της ΟΝΕ προκύπτει πως ο συστημικός περιορισμός της μη χάραξης μιας εξ ολοκλήρου κοινής οικονομικής πολιτικής για τις χώρες μέλη της Ένωσης μπορεί να επιφέρει ποίκιλα προβλήματα όπως τα προαναφερθέντα, τα οποία θα έχουν αντίκτυπο σε κοινωνική κλίμακα. Εάν οι κίνδυνοι της υπερβολικής φορολογίας, της ανεργίας και των αποκλίσεων στις τιμές των πολιτών επιβεβαιωθούν ο αντίκτυπος θα είναι σημαντικός καθώς κοινωνικής φύσεως θέματα και η μη οικονομική σταθερότητα στις ζωές των πολιτών θα δημιουργήσει ακόμη περισσότερα προβλήματα, όπως κοινωνικές και ενδεχομένως και πολιτικές αναταράξεις.

Στο σημείο αυτό, μετά από παρατήρηση του πίνακα 5 και το βαθμό προτεραιότητας ο οποίος έχει προκύψει, θα απεικονιστεί στον πίνακα 6, η σπουδαιότητα των ανωτέρω κινδύνων βάση της πιθανότητας και του αντικτύπου τους σε μια συνολική μήτρα κινδύνων.

Πίνακας 5 : Συνολική Μήτρα Κινδύνων

		ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ 				
ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ 		ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ	ΧΑΜΗΛΟΣ	ΜΕΤΡΙΟΣ	ΣΟΒΑΡΟΣ	ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΟΣ
ΣΠΑΝΙΟ					A8, B3	B4
ΜΑΛΛΟΝ ΔΕΘΑ ΣΥΜΒΕΙ	A2				B2	A5, A9, A10, B1
ΠΙΘΑΝΟ				A6	A4, Γ1, Γ2, Γ3	A7
ΜΑΛΛΟΝ ΘΑ ΣΥΜΒΕΙ						A1, A3
ΒΕΒΑΙΟ						

Εξετάζοντας τον πίνακα 6, τη συνολική μήτρα κινδύνων, έχουμε μια πιο ακριβής εικόνα της σημαντικότητας των κινδύνων που έχουν αναγνωριστεί. Οι κίνδυνοι που βρίσκονται στην κλίμακα του κόκκινου χρώματος είναι εξαιρετικά σημαντικοί, οι κίνδυνοι που βρίσκονται στην κλίμακα του πορτοκαλί-κίτρινου χρώματος, είναι μεσαίας σημασίας και οι κίνδυνοι που βρίσκονται στην κλίμακα του πράσινου χρώματος είναι μικρής σημασίας. Η παραπάνω διάκριση είναι εξαιρετικά σημαντική και καθοριστική για την διαδικασία της λήψης αποφάσεων, αφού οι μήτρες κινδύνων μας δίνουν τη βάση στην οποία μπορούμε να αξιολογήσουμε τι είναι σημαντικό, και μείζονος σημασίας και τι χρήζει επιτακτικής αντιμετώπισης.

3.3.2 Ανάλυση επιπτώσεων με Δέντρα Γεγονότων (Event Tree Analysis)

Τα δένδρα γεγονότων (Event Tree Analysis – ETA), αποτελούν εξίσου ένα εργαλείο που μας βοηθά να αναλύσουμε κινδύνους. Χρησιμοποιούν επαγωγική προσέγγιση καθώς ξεκινούν από μια βασική αποτυχία στις συνέπειές της. Βασικότερο στοιχείο στην δενδροειδή αυτή απεικόνιση αποτελεί το εναρκτήριο συμβάν, δηλαδή το αρχικό περιστατικό, στη συνέχεια

τα ενδιάμεσα περιστατικά (ή δικλείδες ασφαλείας), περιπτώσεις κλιμάκωσης ή μη του περιστατικού, τα οποία καταλήγουν στις τελικές εκβάσεις. Κάθε κλάδος δηλαδή, οδηγεί σε ένα σενάριο αποτελεσμάτων (Andrews & Dunnett, 2000). Σε κάθε δέντρο γεγονότων, η εκδήλωση των περιπτώσεων αποτυπώνεται από τα αριστερά προς τα δεξιά (Κουτσούκης & Χουντάλας, 2020).

Πιο συγκεκριμένα, ο αριθμός των βημάτων που ακολουθείται σε ένα δένδρο γεγονότων εξαρτάται από τον αριθμό των φραγμών στο σύστημα. Στόχος των δικλείδων ασφαλείας είναι να αποτρέψουν το εναρκτήριο περιστατικό να οδηγηθεί σε πολύ σοβαρές συνέπειες. Κατά την διαδοχική ανάλυση των δικλείδων ασφαλείας γίνεται σαφή η επίδραση ή μη των ληφθέντων μέτρων. Οι δικλείδες ασφαλείας αποτελούν ερωτήσεις οι οποίες απαντώνται είτε με «ναι» είτε με «όχι» (Rausand, 2011).

Μετά από την αποτίμηση των κινδύνων βάση της πιθανότητας και του αντικτύπου στη Μήτρα Κινδύνων της προηγούμενης ενότητας, προκύπτει η εξής κατηγοριοποίηση:

Πίνακας 6 : Σημαντικότητα Κινδύνων που αναγνωρίστηκαν

ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Οικονομική αστάθεια στην ΟΝΕ • Πληθωρισμός • Μεταφορά οικονομικής διακύμανσης από ένα κράτος σε ένα άλλο
ΜΕΤΡΙΑΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Δημοσιονομικά ελλείμματα • Διόγκωση χρέους σε κράτος μέλος • Οικονομικές διακυμάνσεις σε κράτος μέλος • Αποχώρηση μέλους από το κοινό νόμισμα • Εμφύλιες αναταράξεις σε οικονομικό επίπεδο • Παγκόσμιες αναταράξεις σε οικονομικό επίπεδο • Πολιτική αστάθεια σε κράτος μέλος • Μη καλή διάθεση συνεργασίας • Εμφύλιες αναταράξεις σε πολιτικό επίπεδο • Παγκόσμιες αναταράξεις σε πολιτικό επίπεδο • Υπερβολική φορολογία στους πολίτες • Ανεργία • Αποκλίσεις στις τιμές των μισθών
ΜΙΚΡΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Κρίσεις ρευστότητας σε κράτος μέλος

Θα ακολουθήσει Δεντρική Ανάλυση με δέντρα γεγονότων των παραπάνω κινδύνων με κοινές δικλείδες ασφαλείας, κοινά δηλαδή αντίμετρα.

Αρχικό Περιστατικό	Εκδηλώθηκε σε παραπάνω από μία χώρα της ONE;	Έχει προληφθεί σχέδιο αντιμετώπισης;	Επαρκεί το σχέδιο αυτό;	Έκβαση
		NAI	NAI	Γρήγορη εξάλειψη Ελάχιστες οικονομικές επιπτώσεις στις χώρες
	NAI	NAI	OXI	Χρονοβόρα διαδικασία εντοπισμού εναλλακτικού σχεδίου-οικονομικές επιπτώσεις
		OXI		Σοβαρές επιπτώσεις, , μειωμένη ρευστότητα, επιπτώσεις στο εμπόριο και τις συναλλαγές
Εκδήλωση Οικονομικής Αστάθειας στην ONE		NAI	NAI	Γρήγορη εξάλειψη αστάθειας, μικρές επιπτώσεις
	OXI	OXI	OXI	Σοβαρές οικονομικές συνέπειες στο εμπόριο, ρευστότητα και συναλλαγές

Εικόνα 7 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου Οικονομικής Αστάθειας στην ONE

Αρχικό Περιστατικό	Εκδηλώθηκε σε παραπάνω από μία χώρα της ONE;	Έχει προληφθεί σχέδιο αντιμετώπισης;	Επαρκεί το σχέδιο αυτό;	Έκβαση
		NAI	NAI	Γρήγορη εξάλειψη Ελάχιστες οικονομικές επιπτώσεις στις χώρες
	NAI	NAI	OXI	Χρονοβόρα διαδικασία εντοπισμού εναλλακτικού σχεδίου-χαμηλή ρευστότητα
		OXI		Σοβαρές επιπτώσεις, , μειωμένη ρευστότητα, επιπτώσεις στην οικονομία και τις συναλλαγές
Εκδήλωση κρίσεων ρευστότητας σε κράτος μέλος		NAI	NAI	Γρήγορη αναπλήρωση ρευστοποίησης από ΕΚΤ, μικρές επιπτώσεις
	OXI	OXI	OXI	Σοβαρές οικονομικές συνέπειες ρευστότητα, ενδεχόμενη οικονομική κρίση

Εικόνα 8 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου κρίσεων ρευστότητας σε κράτος μέλος της ONE

Αρχικό Περιστατικό	Εκδηλώθηκε σε παραπάνω από μία χώρα της ΟΝΕ;	Έχει προληφθεί σχέδιο αντιμετώπισης;	Επαρκεί το σχέδιο αυτό;	Έκβαση
		NAI	NAI	Γρήγορη εξάλειψη πληθωρισμού-Ελάχιστες οικονομικές επιπτώσεις στις χώρες
	NAI	OXI	OXI	Χρονοβόρα διαδικασία εντοπισμού εναλλακτικού σχεδίου-οικονομικές επιπτώσεις
		OXI		Σοβαρές οικονομικές επιπτώσεις, ανεργία
Εκδήλωση Πληθωρισμού		NAI	NAI	Γρήγορη εξάλειψη πληθωρισμού για τη χώρα, μικρές επιπτώσεις
	OXI	OXI	OXI	Σοβαρές οικονομικές συνέπειες για τη χώρα, ανεργία

Εικόνα 9 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου πληθωρισμού

Αρχικό Περιστατικό	Εκδηλώθηκε σε παραπάνω από μία χώρα της ΟΝΕ;	Έχει προληφθεί σχέδιο αντιμετώπισης;	Επαρκεί το σχέδιο αυτό;	Έκβαση
		NAI	NAI	Υγιής δημοσιονομική διαχείριση, μικρής διάρκειας επιπτώσεις
	NAI	OXI	OXI	Χρονοβόρα διαδικασία εντοπισμού εναλλακτικού σχεδίου- κρίσεις ρευστότητας
		OXI		Σοβαρές επιπτώσεις, κρίσεις ρευστότητας, επιπτώσεις στην φορολογία των πολιτών
Δημοσιονομικά ελλείμματα		NAI	NAI	Υγιής δημοσιονομική διαχείριση, μικρής διάρκειας επιπτώσεις
	OXI	OXI	OXI	Σοβαρές επιπτώσεις, κρίσεις ρευστότητας, επιπτώσεις στην φορολογία των πολιτών

Εικόνα 10 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου δημοσιονομικών ελλειμμάτων

Αρχικό Περιστατικό	Εκδηλώθηκε σε παραπάνω από μία χώρα της ΟΝΕ;	Έχει προληφθεί σχέδιο αντιμετώπισης;	Επαρκεί το σχέδιο αυτό;	Έκβαση
			ΝΑΙ	Λίγες οικονομικές επιπτώσεις, αποκατάσταση προβλήματος
	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Χρονοβόρα διαδικασία εντοπισμού εναλλακτικού σχεδίου-οικονομική κρίση
	ΟΧΙ	ΟΧΙ		Σοβαρές επιπτώσεις, οικονομική κρίση, διατάραξη ζωής πολιτών
Διόγκωση χρέους σε κράτος μέλος		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Λίγες οικονομικές επιπτώσεις, αποκατάσταση προβλήματος
	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	Σοβαρές επιπτώσεις, οικονομική κρίση, διατάραξη ζωής πολιτών

Εικόνα 11 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου διόγκωσης χρέους σε κράτος μέλος

Αρχικό Περιστατικό	Εκδηλώθηκε σε παραπάνω από μία χώρα της ΟΝΕ;	Έχει προληφθεί σχέδιο αντιμετώπισης;	Επαρκεί το σχέδιο αυτό;	Έκβαση
			ΝΑΙ	Λίγες οικονομικές επιπτώσεις, αποκατάσταση προβλήματος
	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Χρονοβόρα διαδικασία εντοπισμού εναλλακτικού σχεδίου-οικονομική κρίση
	ΟΧΙ	ΟΧΙ		Σοβαρές επιπτώσεις, πιθανά δημοσιονομικά ελλείμματα
Εκδήλωση οικονομικών διακυμάνσεων σε κράτος μέλος		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Λίγες οικονομικές επιπτώσεις, αποκατάσταση προβλήματος
	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	Σοβαρές επιπτώσεις, πιθανά δημοσιονομικά ελλείμματα

Εικόνα 12 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου οικονομικών διακυμάνσεων σε κράτος μέλος

Αρχικό Περιστατικό	Εκδηλώθηκε σε παραπάνω από μία χώρα της ΟΝΕ;	Έχει προληφθεί σχέδιο αντιμετώπισης;	Επαρκεί το σχέδιο αυτό;	Έκβαση
		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Λίγες οικονομικές επιπτώσεις
	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Χρονοβόρα διαδικασία εντοπισμού εναλλακτικού σχεδίου, οικονομικές συνέπειες
		ΟΧΙ		Σοβαρές επιπτώσεις, , πιθανά δημοσιονομικά ελλείμματα
Μεταφορά οικονομικής διακύμανσης από ένα κράτος μέλος σε άλλο/άλλα		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Λίγες οικονομικές επιπτώσεις, αποκατάσταση προβλήματος
	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	Σοβαρές επιπτώσεις, , πιθανά δημοσιονομικά ελλείμματα

Εικόνα 13 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου μεταφοράς οικονομικής διακύμανσης από ένα κράτος μέλος σε άλλο/άλλα

Αρχικό Περιστατικό	Εκδηλώθηκε σε παραπάνω από μία χώρα της ΟΝΕ;	Έχει προληφθεί σχέδιο αντιμετώπισης;	Επαρκεί το σχέδιο αυτό;	Έκβαση
		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Μερική ανασφάλεια, λίγες πολιτικές επιπτώσεις
	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Ανασφάλεια πολιτών, πολιτικές και οικονομικές επιπτώσεις, αναταραχή
		ΟΧΙ		Σοβαρές επιπτώσεις, μεγάλη πολιτική και κοινωνική αναταραχή
Αποχώρηση μέλους από το κοινό νόμισμα		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Μερική ανασφάλεια, λίγες πολιτικές επιπτώσεις
	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	Σοβαρές επιπτώσεις, μεγάλη πολιτική και κοινωνική αναταραχή

Εικόνα 14 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου αποχώρησης μέλους από το κοινό νόμισμα

Αρχικό Περιστατικό	Εκδηλώθηκε σε παραπάνω από μία χώρα της ΟΝΕ;	Έχει προληφθεί σχέδιο αντιμετώπισης;	Επαρκεί το σχέδιο αυτό;	Έκβαση
		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Παγκόσμια οικονομική αναταραχή για ορισμένο διάστημα
	ΝΑΙ		ΟΧΙ	Ανασφάλεια, παγκόσμια αύξηση ανεργίας
		ΟΧΙ		Σοβαρές επιπτώσεις, παγκόσμια αύξηση ανεργίας, πληθωρισμός
Εμφύλιες & Παγκόσμιες αναταράξεις σε οικονομικό επίπεδο		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Μερική ανασφάλεια, οικονομική αναταραχή για ορισμένο διάστημα
	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	Σοβαρές επιπτώσεις, μεγάλη πολιτική και κοινωνική αναταραχή

Εικόνα 15 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου Εμφύλιων & Παγκόσμιων αναταράξεων σε οικονομικό επίπεδο

Αρχικό Περιστατικό	Εκδηλώθηκε σε παραπάνω από μία χώρα της ΟΝΕ;	Έχει προληφθεί σχέδιο αντιμετώπισης;	Επαρκεί το σχέδιο αυτό;	Έκβαση
		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Μερική αναταραχή, μερική ανασφάλεια πολιτών
	ΝΑΙ		ΟΧΙ	Επιρροή στο σύνολο των χωρών της ΟΝΕ. Αναταραχή
		ΟΧΙ		Πολιτική Αναταραχή στην ΟΝΕ. Ανασφάλεια πολιτών.
Πολιτική αστάθεια σε κράτος μέλος		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Μερική αναταραχή, μερική ανασφάλεια πολιτών
	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	Πολιτική Αναταραχή στην ΟΝΕ.

Εικόνα 16 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου πολιτικής αστάθειας σε κράτος μέλος

Αρχικό Περιστατικό	Εκδηλώθηκε σε παραπάνω από μία χώρα της ΟΝΕ;	Έχει προληφθεί σχέδιο αντιμετώπισης;	Επαρκεί το σχέδιο αυτό;	Έκβαση
		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Μερική αναταραχή για λίγο διάστημα
	ΝΑΙ		ΟΧΙ	Πολλαπλές σύνοδοι κορυφής, παραμερισμός άλλων ζητημάτων
		ΟΧΙ		Ενδεχόμενη αποχώρηση κρατών μελών από την ΟΝΕ
Μη καλή διάθεση συνεργασίας από κράτος μέλος		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Μερική αναταραχή για λίγο διάστημα
	ΟΧΙ		ΟΧΙ	Ενδεχόμενη αποχώρηση κράτους μέλους από την ΟΝΕ
		ΟΧΙ		

Εικόνα 17 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου μη καλής διάθεσης συνεργασίας από κράτος μέλος

Αρχικό Περιστατικό	Εκδηλώθηκε σε παραπάνω από μία χώρα της ΟΝΕ;	Έχει προληφθεί σχέδιο αντιμετώπισης;	Επαρκεί το σχέδιο αυτό;	Έκβαση
		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Μερική αναταραχή, ανασφάλεια
	ΝΑΙ		ΟΧΙ	Πολιτική και οικονομική επιρροή σε όλα τα κράτη μέλη της ΟΝΕ
		ΟΧΙ		Πολιτική και οικονομική αναταραχή, ασυνεννοησία
Εμφύλιες & παγκόσμιες αναταράξεις σε πολιτικό επίπεδο		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Μερική αναταραχή, ανασφάλεια
	ΟΧΙ		ΟΧΙ	Πολιτική και οικονομική αναταραχή, ασυνεννοησία
		ΟΧΙ		

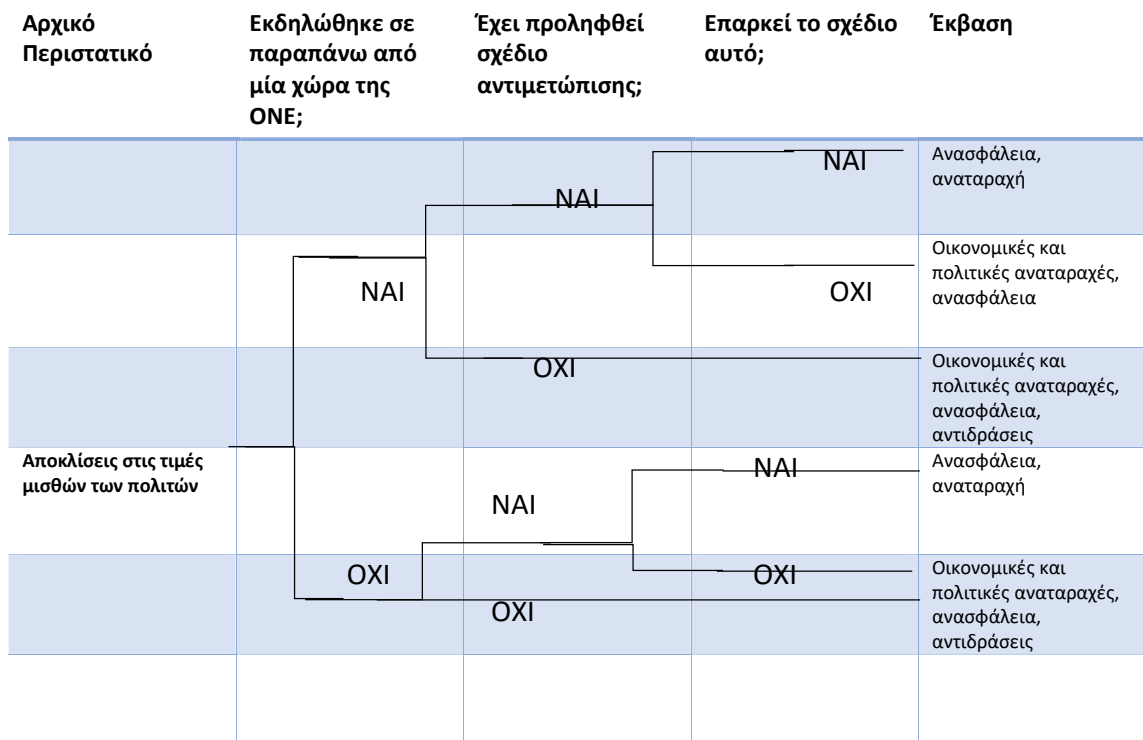
Εικόνα 18 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου Εμφύλιων και Παγκόσμιων αναταράξεων σε πολιτικό επίπεδο

Αρχικό Περιστατικό	Εκδηλώθηκε σε παραπάνω από μία χώρα της ΟΝΕ;	Έχει προληφθεί σχέδιο αντιμετώπισης;	Επαρκεί το σχέδιο αυτό;	Έκβαση
		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Μερική αναταραχή, μερική οικονομική αστάθεια
	ΝΑΙ		ΟΧΙ	Οικονομικές και πολιτικές αναταραχές, αύξηση ανεργίας
		ΟΧΙ		Αύξηση ανεργίας, αναταραχές, ανασφάλεια
Υπερβολική φορολογία στους πολίτες		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Οικονομικές και πολιτικές αναταραχές, αύξηση ανεργίας
	ΟΧΙ		ΟΧΙ	Αύξηση ανεργίας, αναταραχές, ανασφάλεια
		ΟΧΙ		

Εικόνα 19 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου υπερβολικής φορολογίας στους πολίτες

Αρχικό Περιστατικό	Εκδηλώθηκε σε παραπάνω από μία χώρα της ΟΝΕ;	Έχει προληφθεί σχέδιο αντιμετώπισης;	Επαρκεί το σχέδιο αυτό;	Έκβαση
		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Ανασφάλεια, αναταραχή
	ΝΑΙ		ΟΧΙ	Οικονομικές και πολιτικές αναταραχές, αλλαγή βιοτικού επιπέδου
		ΟΧΙ		Οικονομικές και πολιτικές αναταραχές, αλλαγή βιοτικού επιπέδου
Αύξηση Ανεργίας		ΝΑΙ	ΝΑΙ	Ανασφάλεια, αναταραχή
	ΟΧΙ		ΟΧΙ	Οικονομικές και πολιτικές αναταραχές, αλλαγή βιοτικού επιπέδου
		ΟΧΙ		

Εικόνα 20 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου αύξησης ανεργίας

Εικόνα 21 : Δεντρική Ανάλυση Κινδύνου αποκλίσεων στις τιμές μισθών των πολιτών

4 Κίνδυνοι που επαληθεύτηκαν μετά τη Νομισματική Ενοποίηση

Οι οικονομολόγοι και οι ευρωσκεπτικιστές της εποχής πριν την νομισματική ένωση, όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, προέβλεψαν διάφορους κινδύνους και αναπόφευκτες κρίσεις που θα δημιουργούνταν από το εγχείρημα της νομισματικής ένωσης στην Ευρώπη. Στην πραγματικότητα δέχτηκαν έντονη κριτική για αυτές τους της ανησυχίες, το διάστημα που Ευρωπαίοι πολιτικοί ηγέτες προχωρούσαν στη δημιουργία της ΟΝΕ.

Η έναρξη της λειτουργίας της Ευρωζώνης, όπου τα κράτη μέλη είχαν πλέον ένα κοινό νόμισμα, αποτέλεσε ένα αξιοσημείωτο ιστορικό γεγονός σε παγκόσμια κλίμακα. Στο παρόν κεφάλαιο, θα γίνει μια ανάλυση των προβλημάτων εκείνων που προέκυψαν εν τέλη από τη δημιουργία της ΟΝΕ, καθώς και θα αναγνωριστούν οι κίνδυνοι οι οποίοι συζητήθηκαν προηγουμένως και επιβεβαιώθηκαν. Θα δοθεί έμφαση τόσο στις αδυναμίες που εμφανίστηκαν κατά την άσκηση της κοινής νομισματικής πολιτικής, όπως και σοβαρά ζητήματα με τα οποία βρέθηκαν αντιμέτωπα τα κράτη μέλη. Η διερεύνηση των ανωτέρω ζητημάτων και το πλήθος των προβληματισμών που θα παρουσιαστούν στην συνέχεια είναι πραγματικά εντυπωσιακά.

4.1 Επαλήθευση Κινδύνου Πληθωρισμού : Ο ρόλος της ΕΚΤ

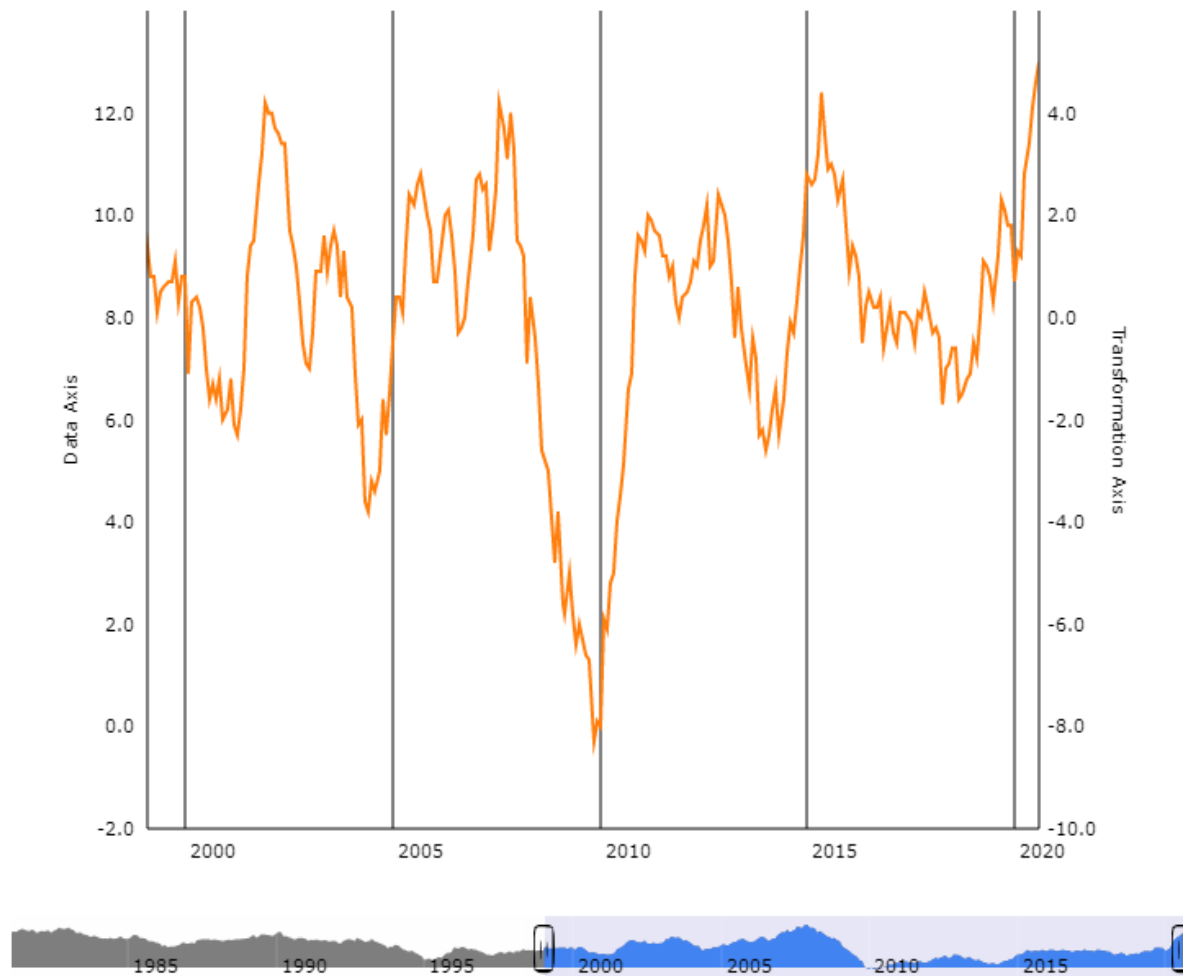
Στην ενότητα 3.2.2. συζητήθηκε η κριτική που ασκήθηκε στην ΕΚΤ σύμφωνα με το ρόλο που είχε αναλάβει ως «δανειστής εσχάτης ανάγκης». Η ΕΚΤ άρχισε να κάνει συνεχείς παρεμβάσεις στις αγορές των κυβερνητικών χρεογράφων των χωρών μελών της Ένωσης, που όπως είχε αναγνωριστεί έκρυβε τον κίνδυνο ξαφνικής και μη επιθυμητής επιτάχυνσης του πληθωρισμού.

Πράγματι, οι παρεμβάσεις της ΕΚΤ μετά την νομισματική ενοποίηση αύξησαν την ποσότητα χρήματος και τον κίνδυνο εμφάνισης πληθωρισμού στα κράτη μέλη. Πιο συγκεκριμένα, η νομισματική βάση και η ποσότητα χρήματος στη ζώνη του ευρώ έχουν πολύ στενή σχέση. Μετά την κρίση του 2008⁹, όπου για μια μεγάλη περίοδο υπήρξε

---

⁹ Προήλθε από την κατάρρευση αγοράς ακινήτων των ΗΠΑ. Χαρακτηρίστηκε ως η μεγαλύτερη οικονομική κρίση μετά την ύφεση του 1929.

παγκόσμια οικονομική ύφεση, αυτές οι δύο έννοιες διαχωρίστηκαν και νομισματική βάση σε συνδυασμό με την ποσότητα χρήματος ακολούθησαν θεαματικά διαφορετικές πορείες.

Γράφημα 1: Ετήσια ποσότητα χρήματος (M3) από τη νομισματική ενσωμάωση και έπειτα (ECB, Statistical Data Warehouse, 2020)

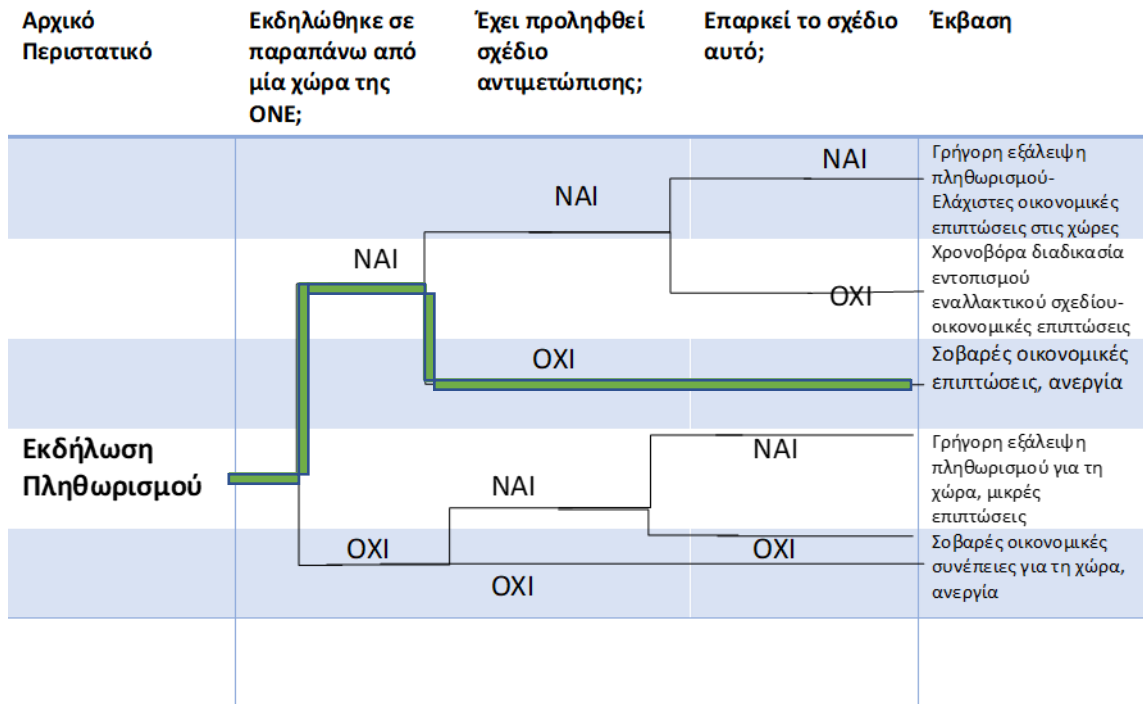
Στο παραπάνω γράφημα φαίνεται μια δραματική μείωση της ποσότητας χρήματος μετά την κρίση του 2008, όπου κορυφώνεται το 2010, μια περίοδο όπου η ΕΚΤ άρχισε να αγοράζει υπερβολικά πολλά κυβερνητικά χρεόγραφα. Κατά τη διάρκεια της περιόδου εκείνης η τράπεζες της ζώνης του ευρώ παρείχαν «ενέσεις» ρευστότητας στην ΕΚΤ. Στη συνέχεια όταν κατά τα επόμενα χρόνια παρατηρείται απότομη αύξηση της ποσότητας χρήματος, ενώ η ΕΚΤ θα μπορούσε να αποβάλλει την υπερβολική ρευστότητα, δεν το κάνει με αποτέλεσμα ο κίνδυνος του πληθωρισμού να αυξάνεται (DeGrauwe, 2018).

Τα υψηλότερα ποσοστά πληθωρισμού σε Ευρωπαϊκή χώρα έχουν καταγραφεί έως σήμερα στη Ρουμανία (3,2%), στη Λετονία (2,9%), στην Εσθονία (2,8%) και στην Ουγγαρία (2,8%) (Eurostat, 2020).

Όλη αυτή κατάσταση έχει ως συνέπεια τη διαρκή διακύμανση των τιμών των αγαθών στην ΕΕ και σε διάφορες περιόδους οι τιμές παρότι γίνεται προσπάθεια να παραμείνουν

σταθερές, δεν είναι. Υπάρχει λοιπόν πάντα ο κίνδυνος της αύξησης των τιμών των βασικών αγαθών για τους πολίτες των χωρών μελών της Ένωσης.

Στην εικόνα 9 της παρούσας εργασίας κατά την ενότητα 3.3.2 απεικονίζεται δενδροειδής ανάλυση του κινδύνου του πληθωρισμού όπως αναγνωρίστηκε πριν την νομισματική ένωση και οι πιθανές εκβάσεις τους. Στην εικόνα 22 βλέπουμε εκ νέου την απεικόνιση του κινδύνου αυτού, με πράσινο χρώμα ακολουθείται η διαδρομή η οποία επιβεβαιώθηκε.

Εικόνα 22 : Event Tree Analysis (από εικόνα 9) για τον κίνδυνο πληθωρισμού-Η διαδρομή που επιβεβαιώθηκε

4.2 Επαλήθευση δημοσιονομικού κινδύνου

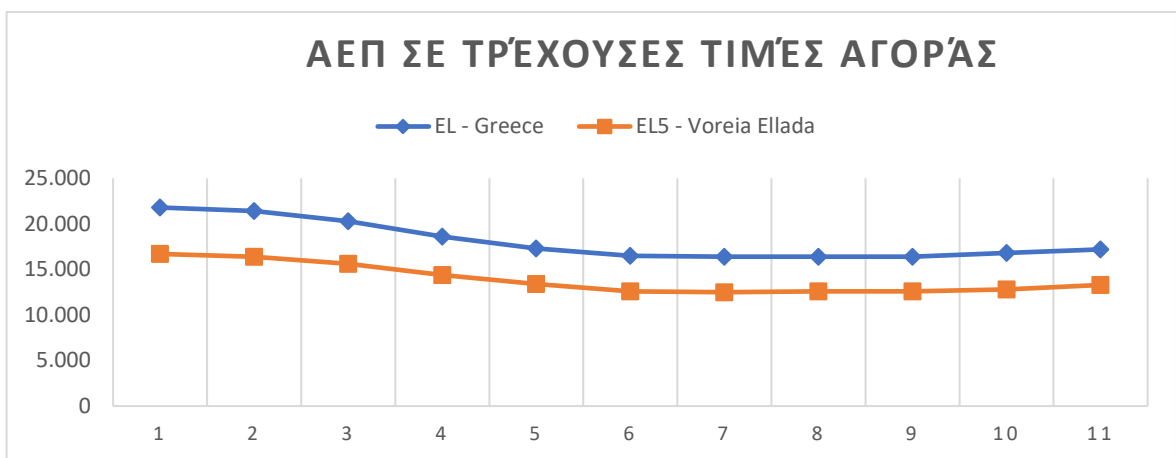
Οι δημοσιονομικές επιπτώσεις που συζητήθηκαν στο κεφάλαιο 3.2.3 συνδέονται άμεσα με την ΕΚΤ και τις παρεμβάσεις της ως «δανειστής εσχάτης ανάγκης». Όπως αξιολογήθηκε πριν τη νομισματική ένωση οι αγορές κυβερνητικών χρεογραφών μπορεί να έχουν σοβαρές δημοσιονομικές επιπτώσεις.

Η ΟΝΕ πολλάκις έχει χαρακτηριστεί ως ημιτελής, και το πρόβλημα σε μια ημιτελής νομισματική ένωση είναι ότι οι παράγοντες της οικονομίας μπορούν να οδηγήσουν τις χώρες μέλη σε δημοσιονομικές κρίσεις με αποτέλεσμα τη χρεοκοπία. Γεγονός είναι ότι Ευρωπαϊκές χώρες μετά την ένωση έχουν βρεθεί σε σημείο φοβερών οικονομικών ανισορροπιών (DeGrauwe, 2018). Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ισπανία και οι οικονομικές κρίσεις που αντιμετώπισαν.

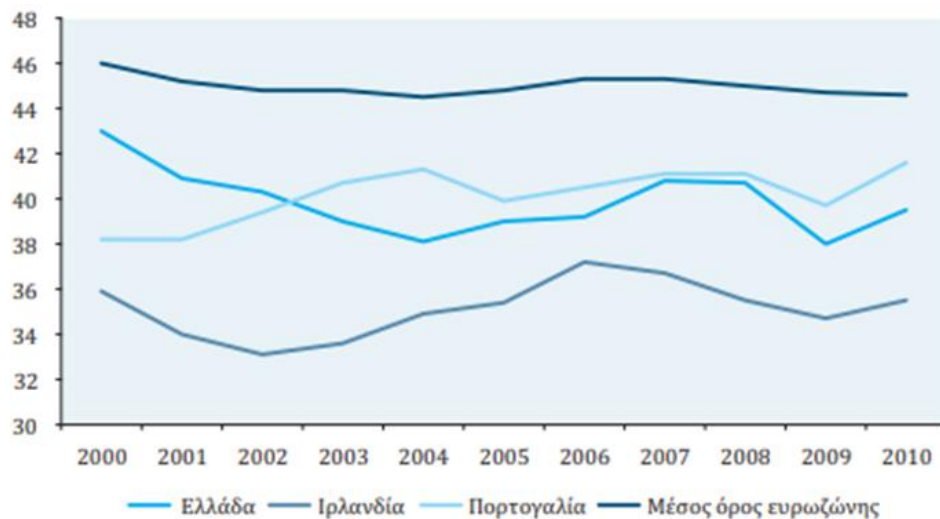
Όταν παρουσιάστηκε η οικονομική κρίση σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, οι δημοσιονομικές επιδόσεις των μελών αποτέλεσαν κεντρικό διάλογο στα πλαίσια πολλών Συνόδων Κορυφής. Από ένα σημείο και έπειτα το έλλειμμα στην Ελλάδα για παράδειγμα,

αυξήθηκε τραγικά και η δυνατότητα δανεισμού ήταν «έξω από το τραπέζι». Σε περιόδους κρίσης η αύξηση δημοσιονομικών ελλειμμάτων θεωρείται δεδομένη και οι φορολογικές εισφορές του κράτους που βρίσκεται σε οικονομική κρίση μειώνονται δραματικά. Επιπλέον, οι δαπάνες αυξάνονται τόσο ώστε έχουν ως αποτέλεσμα τα ασφαλιστικά ταμεία να αποζητάνε συνεχώς χρήματα. Οι δε δαπάνες για τη διάσωση του εγχώριου τραπεζικού συστήματος της χώρας που βρίσκεται σε κρίση είναι τεράστιες. Αυξάνεται έτσι παράλληλα και το δημόσιο χρέος των χωρών της Ευρωζώνης (Βαρουφάκης, Πάτωκος, Τσερκεζής, & Κουτσοπέτρος, 2011).

Ως συνέπεια τους, όλα τα παραπάνω, έχουν να μειωθεί το ΑΕΠ της χώρας, να αυξηθεί ραγδαία η ανεργία και να μειωθούν τα κρατικά έσοδα. Τα στοιχεία που απεικονίζονται παρακάτω καταδεικνύουν ακριβώς αυτή την κατάσταση στην περίπτωση της οικονομικής κρίσης που βίωσε η Ελλάδα.

Γράφημα 2 : Προοδευτική πορεία του ΑΕΠ της Ελλάδας 2008-2018 (Eurostat, 2020)

Εικόνα 23 : Κρατικά Έσοδα προς ΑΕΠ (Βαρουφάκης, Πάτωκος, Τσερκεζής, & Κουτσοπέτρος, 2011)

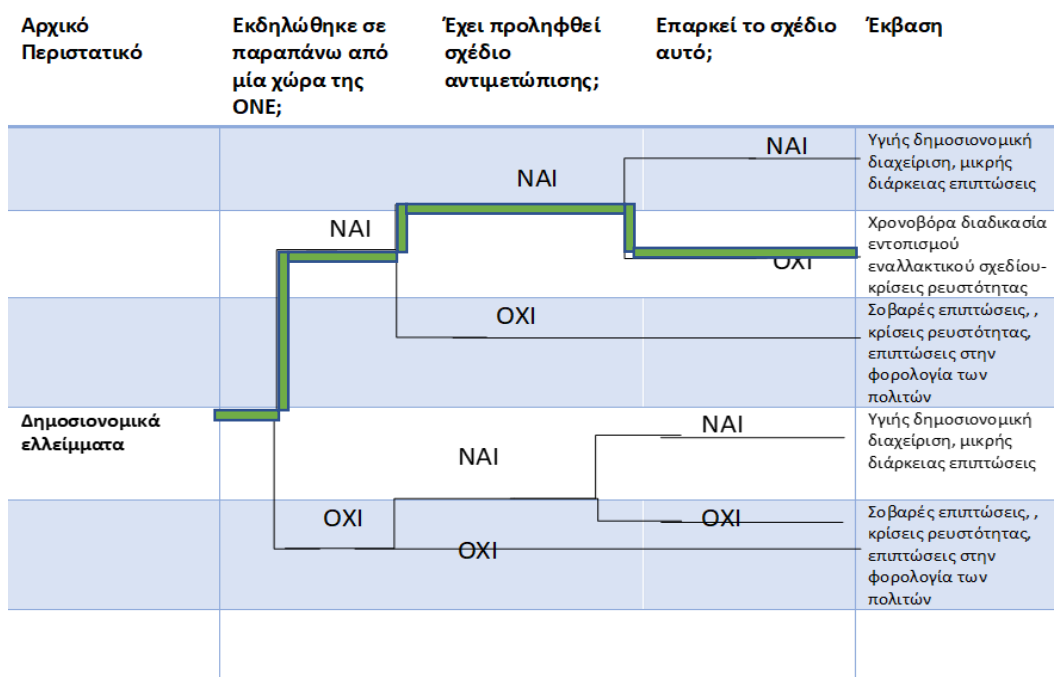

Πρωτογενή αποτελέσματα προς ΑΕΠ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ελλάδα	3,6	2	0,7	-0,7	-2,6	-0,7	-1,4	-2	-4,8	-10,6	-5
Ιρλανδία	6,8	2,4	1	1,7	2,5	2,7	3,9	1,1	-6	-12,1	-28,2
Πορτογαλία	0	-1,4	-0,2	-0,4	-0,8	-3,4	-1,4	-0,2	-0,6	-7,3	-6,8
Ισπανία	2,2	2,4	2,2	2,1	1,7	2,8	3,7	3,5	-2,9	-9,4	-7,4
Ιταλία	5,5	3,2	2,7	1,6	1,2	0,3	1,3	3,4	2,5	-0,8	-0,1
Βέλγιο	6,5	6,8	5,6	5,2	4,4	1,5	4,1	3,5	2,5	-2,2	-0,7
Γερμανία	4,5	0,2	-0,7	-1,1	-1	-0,5	1,2	3	2,7	-0,5	-1,8
Γαλλία	1,4	1,5	-0,2	-1,3	-0,9	-0,3	0,3	0	-0,4	-5,1	-4,6
Μέσος όρος ΕΕ	4,2	2	0,6	-0,1	-0,1	0,3	1,2	1,8	0,4	-4,3	-3,9
Μέσος όρος ευρωζώνης	3,8	1,9	0,9	0,2	0,2	0,4	1,5	2,3	0,9	-3,5	-3,4

Εικόνα 24 : Πρωτογενή αποτελέσματα προς ΑΕΠ (Βαρουφάκης, Πάτωκος, Τσερκεζής, & Κουτσοπέτρος, 2011)

Τα παραπάνω στοιχεία στις διαγραμματικές απεικονίσεις και στην εικόνα 24, δείχνουν ότι το κοινό νόμισμα αντί να προφυλάξει τις χώρες της Ένωσης από πιθανές οικονομικές διακυμάνσεις και πιθανά δημοσιονομικά ελλείμματα, λειτούργησε ακριβώς αντίθετα, εφόσον δεν κατείχε επαρκής μηχανισμούς που θα παρείχαν αυτήν την ασφάλεια.

Στην παρακάτω εικόνα ανακαλείται η δενδροειδής ανάλυση κινδύνου για τον κίνδυνο δημοσιονομικών ελλειμμάτων και τις πιθανές εκβάσεις του από το κεφάλαιο 3.3.2. Με πράσινο χρώμα ακολουθείται η διαδρομή η οποία επιβεβαιώθηκε.

Εικόνα 25 : Event Tree Analysis (από εικόνα 10) για τον κίνδυνο δημοσιονομικών ελλειμμάτων-Η διαδρομή που επιβεβαιώθηκε

4.3 Επαλήθευση Κινδύνου-Αποχώρηση κράτους μέλους

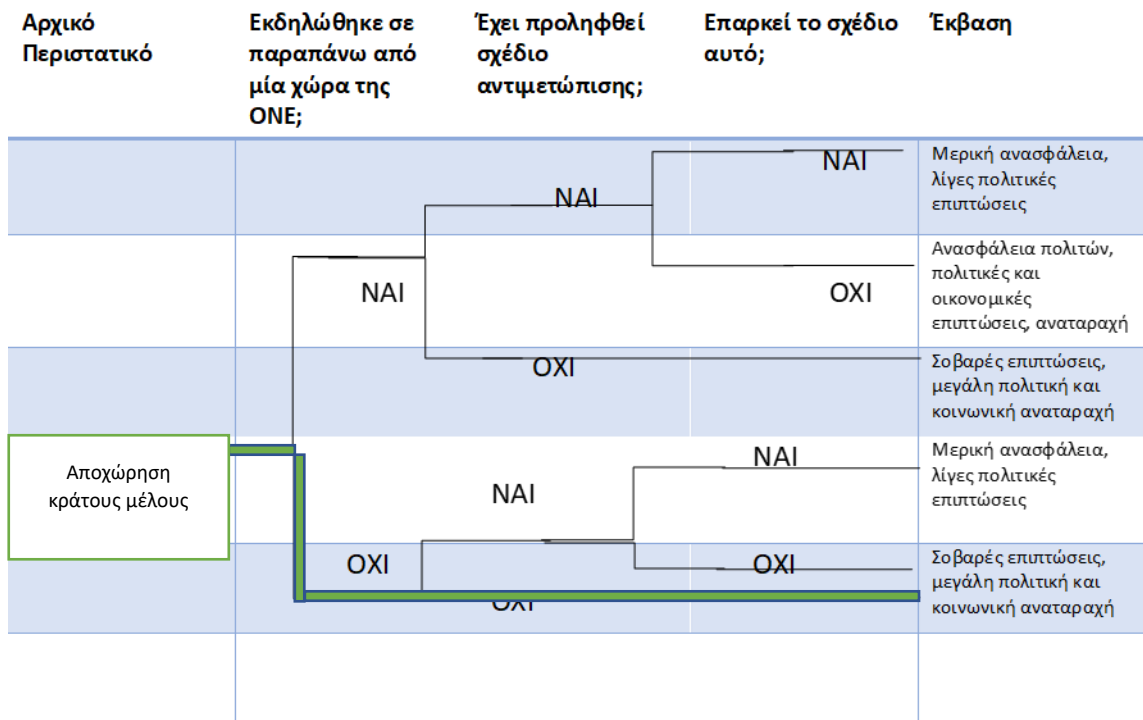
Ένας από τους σημαντικότερους κινδύνους που είχε αναγνωριστεί πριν την νομισματική ενοποίηση, αποτελούσε η ηθελημένη αποχώρηση ενός κράτους μέλους της ΟΝΕ από το κοινό νόμισμα ή την κοινή σύμπραξη. Η Μεγάλη Βρετανία συγκεκριμένα, αποτελούσε ένα κράτος το οποίο συμμετείχε στους κοινούς πυλώνες της ΟΝΕ (νομισματικό, οικονομικό, δημοσιονομικό και οικονομική ολοκλήρωση) παρότι δεν είχε υιοθετήσει το κοινό νόμισμα, κρατώντας το εθνικό της.

Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου είχε ενταχθεί επίσημα στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα το 1979 αλλά αρνήθηκε συμμετοχή στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών (ERM). Παρόλα αυτά έχει συμμετάσχει σε δραστηριότητες στους τέσσερις πυλώνες της ΟΝΕ (Chang, 2017).

Παρόλο που το Ηνωμένο Βασίλειο επέλεξε να εξαιρεθεί από το ενιαίο νόμισμα, η παρουσία του Ηνωμένου Βασιλείου στην ΕΕ επηρεάζει και τις οικονομικές συνθήκες στην Ένωση. Στις 23 Ιουνίου 2016 το Ηνωμένο Βασίλειο πραγματοποίησε δημοψήφισμα σχετικά με το αν η χώρα πρέπει να παραμείνει στην Ευρωπαϊκή Ένωση (γνωστό και ως δημοψήφισμα για το «Brexit»). Το Brexit (έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ) θα μπορούσε να αλλάξει τις συμμαχίες εντός του κλοιού της ΕΕ. Πρώτον, το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν σύμμαχος με άλλες χώρες που παρέμεναν οικειοθελώς εκτός του ευρώ. Δεύτερον, το Ηνωμένο Βασίλειο τείνει να ακολουθεί φιλικές προς την αγορά πολιτικές που ταιριάζουν στα συμφέροντα των ομοιόμορφων χωρών εντός και εκτός της ζώνης του ευρώ. Τέλος, η διαπραγμάτευση με το Brexit θα μπορούσε να μετατοπίσει πολιτικούς πόρους καθώς οι χώρες καλούνται να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις του Brexit και την απώλεια των βρετανικών αγορών και την οικονομική υποστήριξη (Chang, 2017).

Πράγματι, στις 29 Μαρτίου 2017 το Ηνωμένο Βασίλειο ανακοίνωσε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο την πρόθεσή του να αποχωρήσει από την ΕΕ, ενεργοποιώντας επίσημα το άρθρο 50 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2016) της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Από την 1η Φεβρουαρίου του 2020, το Ηνωμένο Βασίλειο είναι και επισήμως χώρα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο κίνδυνος λοιπόν της αποχώρησης ενός κράτους μέλους επιβεβαιώθηκε. Παρακάτω παρουσιάζεται το δέντρο γεγονότων του κινδύνου αποχώρησης ενός κράτους μέλους με τη διαδρομή που επιβεβαιώθηκε να ακολουθείται με πράσινο χρώμα.

Εικόνα 26 : Δέντρο Γεγονότων Κινδύνου αποχώρησης κράτους μέλους- Επιβεβαιωμένη διαδρομή

5 Συμπεράσματα

Η παρούσα διπλωματική εργασία, προσπάθησε να αναδείξει τις δυσκολίες του εγχειρήματος της νομισματικής ενοποίησης στην περιφέρεια της Ευρώπης. Το Ευρωσύστημα αποτελεί ένα σπουδαίο και μοναδικό επίτευγμα στην παγκόσμια ιστορία, το οποίο οικοδομήθηκε με προσπάθειες πολλών ετών. Ο σχεδιασμός του συστήματος αυτού θα έπρεπε να συνυπολογίζει τις πολιτικές προθέσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς και τις εθνικές ευαισθησίες, σταθμίζοντας με κατάλληλο τρόπο όλους τους παράγοντες. Ταυτόχρονα, μια ενοποιημένη διαδικασία λήψης αποφάσεων θα έπρεπε να οργανωθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία της Ευρωζώνης.

Η ανάλυση εστιάζει στην «ημιτελής» φύση της Ευρωζώνης και στα προβλήματα βιωσιμότητας που προκύπτουν. Δημιουργήθηκαν διάφοροι προβληματισμοί και αναγνωρίστηκαν διάφοροι κίνδυνοι από την εξέταση της πορείας της ΟΝΕ. Έγινε διακριτό ότι η ΟΝΕ έχει κάποιες σχεδιαστικές αστοχίες και αδυναμίες. Σοβαρό ζήτημα αποτελεί ο ρόλος της ΕΚΤ, καθώς η λειτουργία της περιβάλλεται από πολλά πρακτικά προβλήματα και ερωτηματικά. Ποιους στόχους πρέπει να έχει η ΕΚΤ; Ποια είναι τα καταλληλότερα μέτρα πολιτικής για την τράπεζα της Ευρωζώνης; Οι διοικήσεις της ΕΚΤ αποδίδουν τα μέγιστα; Πως θα αυξηθεί η αξιοπιστία της ΕΚΤ; Ποιες σχέσεις μπορούν να συνδέσουν τις νομισματικές πολιτικές της ΕΚΤ με τις δημοσιονομικές πολιτικές της Ευρωζώνης; Ένα πλήθος ερωτημάτων που επιβεβαιώνει τις δυσκολίες και τους υποκρυπτόμενους κινδύνους στην Ένωση.

Επιπλέον, όπως προέκυψε η νομισματική ένωση στην Ευρώπη είναι ημιτελής και πρέπει να συμπληρωθεί με μια δημοσιονομική ένωση ώστε να προωθηθεί ο κοινός κεντρικός προϋπολογισμός. Με αυτό τον τρόπο ένας κεντρικός μηχανισμός ενδεχομένως να αποζημιώνει τις χώρες μέλη που πλήττονται από αρνητικές συνέπειες ασύμμετρων διαταραχών και θα μετριάσει την εκδήλωση αρνητικών οικονομικών εκβάσεων.

Σύμφωνα με την έρευνα που έχει πραγματοποιηθεί στην παρούσα εργασία, η συνοχή και η βιωσιμότητα στην Ευρωζώνη σε μακροχρόνια περίοδο θα επιτευχθούν μόνο από την πρόοδο της διαδικασίας της πολιτικής ενοποίησης. Σε πολλά σημεία της παρούσας εργασίας κατέστη σαφές, ότι οι πολυάριθμοι κίνδυνοι που κρύβονται πίσω από την ΟΝΕ εμφανίζονται ακριβώς επειδή η ΟΝΕ αποτελεί μια νομισματική και όχι πολιτική ένωση. Η προχωρημένη πολιτική ενοποίηση λοιπόν θα περιορίσει τις πιθανές αρνητικές εκβάσεις ασύμμετρων διαταραχών στην Ευρώπη (οι κυβερνήσεις της οποίας εκδίδουν χρέη σε νόμισμα που δεν ελέγχουν οι ίδιοι). Η διαμόρφωση πολιτικών δεσμών θα αμβλύνει τις

διαφορές μεταξύ των κρατών μελών και θα συγκλίνει τις οικονομίες της Ευρωζώνης σε μια κοινή αναπτυξιακή πορεία.

Με άλλα λόγια, πρέπει να γίνουν επιτακτικά βήματα προς την πολιτική ενοποίηση της Ευρωζώνης (DeGrauwe, 2018).

Τέλος, η παρούσα διπλωματική εργασία επικεντρώνεται κατά το χρονικό πλαίσιο από τη μεταπολεμική περίοδο έως και τις αρχές του 2020. Κανένα στοιχείο δεν εξετάστηκε πέραν της περιόδου αυτής. Δεδομένης της παγκόσμιας υγειονομικής/πανδημικής κρίσης που παρουσιάστηκε τους μήνες μετέπειτα, από τις αρχές τους 2020 έως και σήμερα, η οποία έπληξε και συνεχίζει να πλήττει την Ευρώπη οικονομικά, είναι σχεδόν δεδομένο ότι τόσο η ΕΕ όσο και τα όργανα της, συμπεριλαμβανομένης της ΟΝΕ, θα βρεθούν σε δυσμενή θέση και θα προκληθούν τόσο οικονομικές, όσο και κοινωνικές ανισορροπίες. Η παρούσα μελέτη λοιπόν αφενός, θα είχε ενδιαφέρον να εξεταστεί και υπό το πρίσμα μιας τέτοιας μεγάλης και πρωτοφανούς κρίσης στο μέλλον, αφετέρου, όσο η ένωση αυτή παραμένει ημιτελής θα χρήζει περαιτέρω ανάλυσης δεδομένου ότι οι δομικοί περιορισμοί της ΟΝΕ, δε θα εξαφανιστούν ξαφνικά και θα παραμονεύουν πάντοτε κίνδυνοι.

Κατάλογος Πηγών

- Akintoye, A., Beck, M., & Hardcastle, C. (2003). *Public-Private Partnerships: Managing Risks and Opportunities*. Oxford: Blackwell Science Ltd.
- Ale, B., Slater, D., & Burnap, P. (2016, August 5). Risk Matrix Basics.
- Andrews, J. D., & Dunnett, S. J. (2000). Event-Tree Analysis Using Binary Decision Diagrams. In *IEEE TRANSACTIONS ON RELIABILITY, VOL. 49, NO. 2* (pp. 230-238).
- Aven, T. (2015). *Risk Analysis*. United Kingdom: John Wiley & Sons, Ltd.
- Borge, D. (2008). *Το βιβλίο του κινδύνου*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Chang, M. (2017, May 17). *Brexit and EMU*. Retrieved from file:///C:/Users/Anastasia%20Avdelidou/Downloads/ch9_Chang.pdf
- Committee for the study of economic and monetary union. (1989). *Report on economic and monetary union in the European Community*.
- Council Commission of the European Communities. (1970). *Report to the Council and the Commission on the realisation by stages of economic and monetary in the Community <Werner Report>*. Luxemburg: Office for official publication of the European Communities.
- DeGrauwe, P. (2018). *Οικονομική της Νομισματικής Ένωσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Eurostat. (2020). *Eurostat-Your key to European Statistics*. Retrieved from Database: <https://ec.europa.eu/eurostat/home?>
- Frenkel, M., & McCracken, P. (2020). *Economic Risks of EMU*.
- Gilpin, R. (2007). *Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
- Kaplan, S. (1997, June 17). The Words of Risk Analysis. *Annual Meeting of the Society for Risk Analysis*.
- Klüppelberg, C., Straub, D., & Welpel, I. M. (2014). *Risk – A Multidisciplinary Introduction*. Switzerland: Springer.
- Landell, H. (2016). *The Risk Matrix as a tool for risk analysis: How to apply existing theories in practice in order to overcome its limitations*. Retrieved from University of Gävle, Faculty of Engineering and Sustainable Development, Department of Industrial Development, IT and Land Management.: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:944825/FULLTEXT01>
- McArthur Coal. (2020). *Risk Management Policy*. Retrieved from http://media.corporate-ir.net/media_files/IROL/16/167457/2-6-Risk-Management-Policy.pdf
- Rakić and Scheinert, D. C. (2020, Απρίλιος). *Ιστορία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης*. Ανάκτηση από Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: <https://www.europarl.europa.eu/>

- Rausand, M. (2011). Risk Assessment. In *Risk Assessment, Theory, Methods, and Applications* (pp. 1-10). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken.
- Szász, A. (1999). *The Road to European Monetary Union*. London: Palgrave Macmillan UK.
- Tomann, H. (2017). *Monetary Integration in Europe*. Cham: Springer International Publishing.
- Αντωνίου, Α. (2020, Ιούνιος 21). ONE: Ευκαιρίες ανάπτυξης και δομικοί περιορισμοί – οι κίνδυνοι της μη σύγκλισης. Ανάκτηση από Τοποθεσία Web του The Safia Blog: <https://thesafiablog.com/>
- Αργεΐτης και Κορατζάνης, Γ. Α. (2011). *Οικονομική Πολιτική Σταθεροποίησης και Αστάθεια στην ONE*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Βαρουφάκης, Γ., Πάτωκος, Τ., Τσερκεζής, Λ., & Κουτσοπέτρος, Χ. (2011, Δεκέμβριος). *Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την Ευρώπη το 2011*. Ανάκτηση από ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ: <https://www.inegsee.gr/>
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2016, Ιούνιος 7). *Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση*. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=OJ:C:2016:202:TOC>
- Ευρωπαϊκή Ένωση. (2013). *Πως λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση*. Λουξεμβούργο: Γραφείου Εκδόσεων Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Ευρωπαϊκή Ένωση. (2016). *ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Ευρωπαϊκή Ένωση. (2020). *Από την οικονομική στην πολιτική ένωση*. Ανάκτηση από Ευρωπαϊκή Ένωση: <https://europa.eu/>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2012). *Ένα νόμισμα για μια Ευρώπη: Ο δρόμος προς το ευρώ*. Ανάκτηση από http://europedirect.pde.gov.gr/images/pubs/book_17.pdf
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. (2020). *Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE)*. Ανάκτηση από Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα: <https://www.ecb.europa.eu/>
- Κουτσούκης, Ν.-Σ., & Χουντάλας, Π. (2020). *Σημειώσεις μαθήματος "Διοίκηση της Διακινδύνευσης"*, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Ανάκτηση από UOP e-class: <https://eclass.uop.gr/>
- Κώττης, Γ., & Κώττη-Πετράκη, Α. (2002). *Σύγχρονα Οικονομικά για όλους*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Μούσης, Ν. (2013). *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο-Οικονομία-Πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Νάσκου-Περράκη, Π., Αντωνόπουλος, Κ., & Σαρηγιαννίδης, Μ. (2015). *Διεθνείς Οργανισμοί*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ.

- Πέτρου-Πελοπίδα, Ε. (2016). *Διπλωματική Εργασία Πανεπιστημίου Πειραιώς*. Ανάκτηση από Unipi Library: <http://dione.lib.unipi.gr/>
- Ταμουραντζής, Α. (2019). *Οικοδομώντας μια Ατελή Νομισματική Ένωση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Επίκεντρο.
- Τσιπούρη, Λ. (2015). *Ευρωπαϊκή Οικονομική Ενοποίηση – Μεταξύ Σφύρας και Άκμονος*. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Τμήμα Οικονομικών Επιστημών // Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.
- Χάλκος, Ι. (2019, Δεκέμβριος 3). *Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία*. Ανάκτηση από Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ: <https://www.kathimerini.gr/>

Παράρτημα: Πως λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2013)

Για να γίνουν πιο κατανοητές οι πολιτικές τις Ευρωπαϊκής Ένωσης στο παρόν παράρτημα δίνεται ένας συνοπτικός οδηγός ως προς τα θεσμικά όργανα τις ΕΕ.

Η ΕΕ με μια ματιά

Στο κέντρο τις ΕΕ βρίσκονται τα κράτη μέλη -27 σήμερα, μετά την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου- και οι πολίτες της. Όλα τα κράτη μέλη είναι χώρες που διατηρούν την κυριαρχία και την ανεξαρτησία τους. Τα κράτη μέλη παραχωρούν ορισμένες από τις εξουσίες λήψης αποφάσεων που διαθέτουν στα κοινά θεσμικά όργανα, τα οποία έχουν συστήσει τα ίδια, ούτως ώστε οι αποφάσεις για συγκεκριμένα θέματα κοινού ενδιαφέροντος να μπορούν να λαμβάνονται δημοκρατικά σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι συνθήκες τις ΕΕ

- Η συνθήκη του Παρισιού που θέσπισε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα υπογράφηκε τις 18 Απριλίου 1951 και άρχισε να ισχύει το 1953. Έληξε το 2002.
- Οι Συνθήκες τις Ρώμης, που θέσπισαν την Ευρωπαϊκή και Οικονομική Κοινότητα και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας υπογράφηκαν στη Ρώμη στις 25 Μαρτίου 1957 και άρχισαν να ισχύουν το 1958.
- Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη υπογράφηκε το Φεβρουάριο του 1986 και άρχισε να ισχύει την 1^η Φεβρουαρίου 1987. Τροποποίησε τη συνθήκη ΕΚ και άνοιξε το δρόμο για την υλοποίηση μιας ενιαίας αγοράς.
- Η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση –η συνθήκη του Μάαστριχτ- υπογράφηκε στο Μάαστριχτ στις 7 Φεβρουαρίου 1992 και άρχισε να ισχύει την 1^η Νοεμβρίου 1993. Η Συνθήκη αυτή ενίσχυσε το ρόλο του κοινοβουλίου ως προς τη λήψη αποφάσεων και πρόσθεσε νέους τομείς πολιτικής συνεργασίας.
- Η Συνθήκη του Άμστερνταμ υπογράφηκε στις 2 Οκτωβρίου 1997 και άρχισε να ισχύει την 1^η Μαΐου 1999. Η συγκεκριμένη συνθήκη τροποποίησε τις προηγούμενες συνθήκες.
- Η Συνθήκη τις Νίκαιας υπογράφηκε τις 26 Φεβρουαρίου 2001 και άρχισε να ισχύει το 2003. Η Συνθήκη αυτή εκσυγχρόνισε το θεσμικό σύστημα της ΕΕ έτσι ώστε να μπορεί να εξακολουθήσει να λειτουργεί αποτελεσματικά μετά το κύμα νέων μελών κρατών που προσχώρησαν στην ΕΕ το 2004.
- Η Συνθήκη της Λισαβόνας υπογράφηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2007 και άρχισε να ισχύει το 2009. Η Συνθήκη αυτή απλοποίησε τις μεθόδους εργασίας και τους κανόνες ψηφοφορίας.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Τα μέλη του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου εκλέγονται με άμεση καθολική ψηφοφορία από τους πολίτες της ΕΕ για να εκπροσωπούν τα συμφέροντά της. Οι εκλογές γίνονται κάθε

πέντε χρόνια και δικαίωμα ψήφου έχουν όλοι οι ευρωπαίοι πολίτες άνω των 18 ετών (16 στην Αυστρία), 375 εκατομμύρια περίπου. Το Κοινοβούλιο έχει σήμερα 705 βουλευτές.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει έδρα τις Βρυξέλλες. Ρόλος του είναι να ορίζει πολιτικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποτελεί σύνοδο κορυφής των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων όλων των χωρών της Ένωσης και αποτελεί το υψηλότερο επίπεδο πολιτικής συνεργασίας των κρατών μελών.

- **Σύνοδος κορυφής για το ευρώ**

Εκτός από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των χωρών εκείνων που έχουν το ευρώ ως νόμισμά τους, συνεδριάζουν τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο μαζί με τον πρόεδρο τις Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σε αυτές τις συνοδούς κορυφής για το ευρώ καλείται και ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Μπορεί να κληθεί και ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Οι συνεδριάσεις είναι μία ευκαιρία για να συζητηθεί η διακυβέρνηση της ευρωζώνης καθώς και σημαντικές μεταρρυθμίσεις στην οικονομική πολιτική.

Η Ευρωομάδα (Eurogroup)

Όλα τα κράτη μέλη συμμετέχουν στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ), γεγονός που σημαίνει ότι συντονίζουν τη χάραξη των οικονομικών τους πολιτικών και αντιμετωπίζουν τις οικονομικές αποφάσεις ως θέμα κοινού συμφέροντος για όλους, παρότι δεν έχουν ενταχθεί όλα τα κράτη μέλη στη ζώνη του ευρώ. Η Ευρωομάδα ωστόσο, λαμβάνει μέτρα για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στη ζώνη του ευρώ μέσω του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών. Δεδομένου ότι μόνο το συμβούλιο ECOFIN μπορεί να λαμβάνει επίσημες αποφάσεις, η Ευρωομάδα συνεδριάζει ανεπίσημα μία μέρα πριν από τις Συνεδριάσεις του Συμβουλίου ECOFIN, περίπου μια φορά το μήνα.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ)

Η ΕΚΤ ιδρύθηκε το 1998 εφόσον εισήχθη το ευρώ για να διαχειρίζεται τη νομισματική πολιτική στη ζώνη του κοινού νομίσματος. Σκοπός της ΕΚΤ, είναι διασφάλιση της νομισματικής σταθερότητας στη ζώνη του ευρώ με εξασφάλιση χαμηλού και σταθερού πληθωρισμού των τιμών καταναλωτή. Τόσο οι σταθερές τιμές όσο και ο χαμηλός πληθωρισμός θεωρούνται ζωτικής σημασίας για την αιμόφυρο οικονομική ανάπτυξη. Η ΕΚΤ είναι ένα ανεξάρτητο όργανο και λαμβάνει τις αποφάσεις του χωρίς να ζητάει ή να δέχεται υποδείξεις από κυβερνήσεις ή άλλα θεσμικά όργανα τις ΕΕ.